

AR FALZ

PER HELIAS

**MEVEL
AR GOSKER**

**AR FALZ
- BREST -**

Dastumadenn AR FALZ

C'HOARIVA BREIZ

1

MEVEL
AR
GOSKER

**Mevel
ar
Goskêr**

MEVEL AR GOSKER

Darvoud en eul leh,
daou arvest ha seiz person
evit daou hant devez-arad
dindan an heol.

gand

Per HELIAS

Dastumadenn AR FALZ

BREST
1 9 6 0

Moulet ez eus bet tregont skwerenn
war baper Alfax-Navarre
niverennet euz I da 30

Da Roger KERVRAN

Peb gwir miret striz

Embannet eo bet MEVEL AR GOSKER
evid ar wech kenta
e « BRUD »
kelaouenn lennegel EMGLEO BREIZ
(Niverenn 8 : Nevez-Amzer 1959)

Maisons-Laffitte, 29 a viz ebrel 1960.

Da c'hoarierien Groñvel

Kenvroiz ker,

Kelou zo deut din amañ diwar-benn ar gouel ho-peus savet e Groñvel gand « Mevel ar Gosker ». N'on ket souezet o klevet kemend-all, dre ma ouzon mad ez eus ahanoh tud a galon, a spered hag a youl kreñv, Bretoned a ouenn ha gwriennet stard. Hogen enoret on bet ganeoh, eur wech adarre, ha red eo din trugarekaad ahanoh oll. Petra bennag a c'hoarvezo gand ma oberou diwezatoh, ha pa vefent c'hoariet war al leuriou braz, er hêriou, gand komediañcherien a vicher, birviken n'em-bo brasoh plijadur eged an hini a zo deut din euz ho perz. Abalamour ez om kenvroiz, keneiled, ha breudeur koulz lavared, pôtrede a ziwar ar mêz, tud hag a oar penaoz e vez tizet ar mel a-dreuz ar hig hag ar hrohenn.

En amzer hirio, peb hini a deh dirag al labour hag ar boan, peb hini a skarz war an tu an êsa. C'hwi, kavet ho-peus an tu (hag an amzer, daoust ma 'z oh dalhet evel an oll gand ho para pemdezieg) da brederia ha da zeski en ho yez evid displega dirag Groñveliz, eun doare testeni hag a zo savet war on danvez gwirion.

Eun druez eo evidon pa n'am-eus ket gellet klevet ahanoh o tigas buhez e seiz person ma c'hoari, rag dalhet am-eus em eñvor an dudi hag an esmae ho-poa lakeet em halon an nozvez ma oa bet c'hoariet ganeoh « Sorser Gouel Yann », da vare Skol-Hañv « Ar Falz », e Groñvel, daou vloaz hanter a zo. War leor « Mevel ar Gosker », hag a zo bremañ dindan ar wask, hoh anoïou hag ho prud a vo moulet da heul an talbenn evid rei da houzoud d'on bugale pegen skler, pegen splann, pegen skeduz e talh da zevi hoaz, en hoh eneou, tantad milvloazieg c'hoariva ar bobl e Breiz.

Gand ma anaoudegez vad ha ma gourhemennou, a greiz kalon.

Per HELIAS.

An oberenn-mañ a zo bet savet e brezoneg evid Radio-Kimerh. Hogen, n'eus ket bet kavet tu d'he hoari penn-da-benn, beteg-henn, dre m'eo re striz an amzer roet d'an abadenn. Eun droidigez e galleg, LE GRAND VALET, aozet gand Per Helias, a zo bet klevet war Skingomz Bro-Hall ha c'hoariet ouspenn gand « la Comédie de l'Ouest » a ratoz-kaer evid studierien ar Skol-Veur, e Roazon, an 11 kerzu 1958. Troet eo bet ivez MEVEL AR GOSKER en alamaneg evid Skingomz ar broiou a ra gand ar yez-se.

C'hoariet eo bet e brezoneg MEVEL AR GOSKER evid ar wech kenta d'ar zadorn 23 a viz ebrel 1960 e sal-goueliou Skol ar baotred, e GRONVEL (Bro-Gerne) gand c'hoarierien Strollad Emgleo laik Groñvel, dindan renerez Andreo AR MERSER,

Marie CANEVET oh ober .. GOD
 Eliane LE SAUX MARIA
 Roger LE GUENNEC JAKEZ
 Auguste LE COENT YANN
 Henri MORVAN LANN ha BAN
 Germain QUILTU LOEIZ

TUD AR C'HOARI

JAKEZ MAZO, ar mevel braz	war dro	30	vloaz
YANN GONAN, mestr ar Gosker, lesanvet Yann an Aotrou	»	60	»
LOEIZ KERHOR, mab Lanroz	»	25	»
BAN KERHOR, mestr Lanroz	»	62	»
LAN AR POGAM	»	28	»
GOD AR GOSKER, an eil verh	»	22	»
MARIA AR GOSKER, ar verh hena.. . . .	»	25	»

Arvest kenta

*Emer e sal-voutin eur maner koz deut etre daouarn
kouerien ha troet da veza eur mell stal labourad-douar.
Eur ziminal vên, savet uhel, warni eur skoed dallet a
daoliou mailh. Peziou irhier ouz ar mogetiou hag eun
dôl hir-hir, bankeier penn-da-benn ganti. Eur plah
yaouank, digened he dremm ha kamm eun disterra, a
ya hag a zeu gand an torch euz an eil annez d'egile.
Er-mêz, war eun taol, e tarz chalpadenn eur hi tagnouz.*

1

GOD

Piou a hell dond war an tu-mañ ? (*mond a ra da zelled dre ar prenestr*) Ma Doue ! Loeiz Kerhor. Ha me em zavañcher koton hoaz, war-greiz ar zul ! Ma zamm bleo ! Da beleh eo eet ar hribou ! Maria, ar jevrenn-ze, he-deus riñset anezo ganti en he chakotou (1). Me a lazfe honnez, sell. N'eus forz !

War dreuzou an nor digor, e teu Loeiz, outañ eur mell korv den amparfal, nehet awalh.

LOEIZ

C'hwi 'ni a zo aze, God !

GOD

Sell ta piou ! Loeiz Kerhor. Me 'ni eo, ya. Deuit tre.

LOEIZ

Ne 'z an ket da zirenka ahanoh. E oan dres o vale war an tu-mañ, peogwir emañ ar zul warnom. Ha setu savet eur zoñj em fenn : mond a ran beteg ar Gosker-Vraz, da weled doare al labouriou, kea.

GOD

Feiz Doue ya. Taolit ho pouez war ar bank. Amzer ho-peus. Ar zul a zo.

(1) Godellou.

LOEIZ

N'on ket skuiz, God. Red-mad e vefe din distrei d'ar gêr d'ober war-dro al loened.

GOD

Tud awalh emoh du-bont. Unan bennag en em gavo evid soursial outo.

LOEIZ

Ne garan ket leuskel ma lodenn d'ober gand ar re-all.

GOD

An heol a zo uhel hoaz. Eur bannig traou a raio vad deoh.

LOEIZ

N'em-eus ket sehed.

GOD

Eun disterra sehed a vez atao, dreist-oll war lanchenn ar wazed. Ahanta, ne jomoh ket en ho sav, koulskoude. Peotramant ne dalveze ket deoh dond e-barz.

LOEIZ

Evid senti ouzoh, neuze (*azeza ra, war geuz*). N'eus den all ebed en ti?

GOD

N'ouzon ket re. Jakez, ar mevel braz, n'emañ ket pell, moarvad.

LOEIZ

Moarvad. Hennez ne zilez biskoaz ar Gosker-Vraz. Pa n'emañ ket er marchosi, e c'hoari tro ar parkeier, gand e zilhad sul, oh evesaad ouz an douar e go hag ouz ar greun o vrouda. Aze emañ e blijadur gantañ. Bez e vefe perhenn d'ar Gosker-Vraz ha ne rafe netra muioh. Ar gwella mevel er horn-bro. Yehed deoh, God!

GOD

Yehed deoh! (*Eva ra Loeiz. Peoh, eur boutadig.*)

LOEIZ

Kaer a vo lavared, eur banne gwinn ne ra ket droug. Paka a reer sehed, m'hen tou, o troiata dre an tachennou p'emaint o hlaza (*diskenn a ra eul lonkadenn all*). Marteze ho c'hoar Maria a zo eet d'ar gousperou?

GOD (*seh an tamm outi*)

Nann. O tiwall ar zaout emañ-hi. D'he zro eo hirio.

LOEIZ

Mad tre!

GOD

Petra ho-peus d'ober gand ma hoar Maria?

LOEIZ (*buan*)

Netra. Netra grenn. Evid boueta kaoz oa ken. Hag ho tad?

GOD

An tad a zo er vourh. Eun ezomm bennag da vond d'an ti-govel. Moarvad eo staget bremañ gand e daol-kartou, en ostaliri, araog distrei d'ar gêr. Boazet eo.

LOEIZ (*nehet*)

Mad, mad-tre. Neuze, God, mond a ran da gemer penn-bent ar gêr.

GOD

Na pegemend a brez, ta! Chomit da gaozeal eun nebeudig, Loeiz. Eun tamm a yelo ganeoh.

LOEIZ

Nann, nann! En an' Doue, na lakit netra war an dôl. N'em-eus ket naon.

GOD

Eur werennad all, neuze. N'eo ket re evid eur gwaz e-giztoh.

LOEIZ

Awalh am-eus evet. N'on ket re vestr war ar boeson.

GOD

Evid hasta kuit ken buan, marteze ho-peus aon da jom penn-ouz-penn ganin?

LOEIZ

Aon n'am-eus ket. Evel just, gwelloc'h e kavfen ma vefe ho c'hoar ivez.

GOD (*fuloret*)

Sellit ouz ar pichon-mañ! Abalamour ma hoar a zo kalz koantoh egedon, n'eo ket?

LOEIZ (*diêz dezañ*)

Kemend-se ne oa ket em menoz. Ho c'hoar pe Jakez, ne vern piou. Hag ho tad kenkoulz, daoust ha ma pakan aon braz rag hennez. N'eo ket deread d'eur pôtr yaouank chom e-giz-se, e-unan kaer, gand eur plah yaouank en he zi. Tro d'an dud da flipad. Er-mêz ne lavaran ket, dindan an heol ha lagad an oll. Lezit ahanon da vond, God.

GOD

Loeiz Kerhor, marteze n'eo ket echu ganeoh dena bronn digand ho mamm ?

LOEIZ

Med, God, perag...

GOD

Abalamour e anavezan re all ha ne 'z afent ket da glask an digareziou-ze. A ya, feiz! Lan ar Pogam, sellit, heb mond pelloh. Hennez a oar bepred ober a-zoare gand ar merhed, ha dre domm hoaz, heb goulenn muioh.

LOEIZ (*abafet*)

Ha petra rafe ar Pogam ?

GOD

Eun all egedoh a oufe mad. Ha din-me eo da zeski deoh ?

LOEIZ

Komzou iskiz a glevan diganeoh, hirio. Eun derzienn bennag...

GOD

An derzienn, ma kar deoh. Ha c'hwi, Loeiz, ma vijeh bet dizaon awalh da zelled ouz eur vaouez e-giz ma tere...

LOEIZ

Ho c'hoar a zistroio bremañg, gand he zaout.

GOD

Ma hoar adarre ! N'eo ket gand ma hoar emoh amañ, heb kristen ebed da weled na da glevad ahanoh. Marteze n'on ket merh v Rao awalh evid rei c'hoant d'eur gwaz da jom e-unan-penn ganin, Loeiz Kerhor ? Ahanta ?

LOEIZ

Heñvel mad oh ouz ar re-all.

GOD

Heñvel ouz ar re-all ! Ha setu ! Med ma hoar Maria n'eo ket heñvel ouz ar re-all, hañ ! Dirazi e vefe distagellet ho teod diouztu. Ha warnoh eo e kouezfe an derzienn.

LOEIZ

Divergont ma 'z oh ! E peleh e kavit seurt sotoniou ?

GOD

Poan gollet, Loeiz. Maria n'eo ket evid eun den e-giztoh.

LOEIZ

Klevet ho-peus diganti ?

GOD

Gouzoud a ran. Ha c'hwi a oufe ivez, ma hellfeh kleved sklêr. (*Kemma ra he mouez.*) Ni on-daou, avad, ez eus ennom danvez daou bar. Ha me a dalvez ma hoar, c'hwi a welo.

LOEIZ

Dispegit diouzin !

GOD

Petra muioh he-deus egedon ? He dremm koant hag he ficherez. Disterachou ! Hogen, ma reer ouz ar horv, n'em-eus ket mez da gaoud dirazi. Gwelet em-eus anezi e noaz.

LOEIZ

Kollet ganeoh ho skiant vad ? Emoh koulz hag ar merhed a ra micher d'en em ginnig d'ar bôtred, er hêriou.

GOD

Me, avad, n'en em werzan ket. Ha deoh hebken en em ginnigan, ganeoh hebken e komzan heb mez ebed.

Kleved a reer unan bennag, er-mêz, o c'hwitellad eur zon.

LOEIZ

Bezit war evez ! Setu ar mevel braz.

God a bella dioutañ hag a gemer eun torchouer.

GOD

Dalhit soñj, koulskoude, Loeiz Kerhor. Eur wech ho-po diluziet ar gudenn en ho penn, c'hwi a zistroio war ma zu.

2

Ar mevel braz a zeu tre.

GOD

Echu ho tro ganeoh, Jakez ! Brao a ra, kea.

JAKEZ

Ya.

GOD

Bez emañ c'hwez ar glaz war ar parkeier ?

JAKEZ

Eun disterra glao a rafe vad, goude ar reo.

LOEIZ

Gwir. Re zeh an amzer.

JAKEZ

Med c'hwi, Loeiz, emañ an dour-pilh warnoh. O redeg warlerh piou?

GOD

Diskargit eur banne dezañ, Jakez. Gwall skoulmet eo gantañ e gorzailhenn. Ha kemerit eur werenn ivez. Me a lezo ar voutailh ganeoh.

JAKEZ

Ne jomit ket ?

GOD

Ha piou a zreso ar gouzer dindan ar zaout ? C'hwi, marteze ?

JAKEZ

Penaos ta ! N'eo ket dreset dindan ar zaout ?

GOD

E peleh e lakit ho fri, pôtr ! Tu ar merhed 'ni eo, nann ! Kerzit da weled d'ar marchosi !

JAKEZ

Gwelet am-eus pell-zo. Me lavar penaos, en eun ti a zoare, e vije bet fresket ar gouzer ha kerbet ar zaout, d'an eur-mañ.

GOD

Hag abaoe pezavare oh deut da vestr, Jakez Mazo, beteg prezeg war an ton braz ?

JAKEZ

N'on ket kalz a dra, m'hen goar mad. Hag araog pell, 'm-eus aon, e vin nebeutoh hoaz.

GOD

Ha setu aze ! C'hwi, ar wazed, eo diêz-tre kavoud ar giz vad d'ober ganeoh.

Mond a ra kuit, o stlaka an nor war he zeuliou.

3

LOEIZ

Ma, Jakez, laouen braz on bet pa 'z oh deut. Ne oan ket mad em brohenn, ma-unan dirag God.

JAKEZ

Gand Maria en em gavit gwellob.

LOEIZ

Biskoaz n'eo digouezet ganin chom ma-unan-penn gand Maria. Atao emañ ar God-se etrezom.

JAKEZ

Hirio, koulskoude, ma vije savet en ho spered diskenn da Bark ar Stankou, ho-pije kavet anezi heb-unan gand he zaout.

LOEIZ

Gand he zaout, ya, ha tri bôtr yaouank o sikour anezi da dremen he amzer. Klevet am-eus anezo, a-bell, o c'hoarzin. Ha klevet dreist-oll he hoarz dezi, ken e lamm ma halon gantañ. N'on ket eet beteg du-hont. Da betra dalvez ! Ne vin ket gouest da denna diouti eur bomm c'hoarz, unan hebken.

JAKEZ

Arabad gortoz ahanon da zeski deoh. Barrekoh on da doulla eun ero eeun-tenn eged da lakaad ar merhed da hoarzin. Perag, ous-penn, e kollfen ma bubez evid kemend-se N'eo ket ar c'hoarz a vern, pezh a zeu goude ne lavaran ket. Hogen, evid mond pellob, gand ar pennherezed, atao eun nebeud deveziou-arad a raio diouer da vab ma zad, hag eun ano kêr (1) warlerh e ano badiziant.

LOEIZ

An douar n'eo ket peb tra. Abendall, ne vijen ket bet nehet. N'em-eus ket, avad, eun teod prim awalh, ne gavan ket ar homzou mad da lubani ar merhed. Gwasoh hoaz, p'emon e-kichen Maria, ne gavan komz ebed. Marteze, ma chomfem pellig awalh an eil gand egile... Med, pa n'emañ ket hi gand he hoar, e vez daou bôtr, d'an nebeuta, endro d'he lostenn.

JAKEZ

Gwellob tra evidoh eged ma ne vefe nemed unan.

LOEIZ

N'ouzon ket re vad. Digemer brao a ra d'an oll. Penaos gouzoud petra zo ganti dindan he huchenn-vleo ? Ma kemerfe kraoñ digand unan bennag, d'an nebeuta, e oufen evid piou lemma ma hontell.

(1) Stal labourad-douar.

JAKEZ

Marh sod ! N'emañ ket mad ho penn ganeoh, Loeiz Kerhor ! Leuskit pôtrred ar hêriou da verka o ano er gazetenn abalamour d'eur plah.

LOEIZ

Honnez on kouezet klañv ganti, Jakez Mazo. N'ouzon ket penaoz eo c'hoarvezet an taol na ne ouezin birviken. Me e oa ouzon mab eur gêr vraz, heñvel ouz kalz re-all, parfed d'e labour ha douget da wellaad e beadra. A-viskoaz e anavezen Maria ha ne reen ket nebeutoh goap outi eged ouz ar merhed all. Beteg eun devez, er bloaz tremenet, m'on deut da weled anezi evid mad d'ar henta gwech... Gand eur barrad luhed on bet treuzet beteg ma zeulio. Bremañ... c'hwi a gompreno, Jakez : kollet eo ganin blaz an douar, kollet e c'hwez. P'emon oh arad, da houlou-deiz, dirag ar voundenn zruez o vogedi war skouarn an alar, n'em-eus c'hoant ebed da gana ken. Ma ne bakan ket ar Varia-ze da wreg, me a zo eun den echu.

JAKEZ

Taget eur gand kleñvejou a beb seurt. Hoh hini deoh a zo kaled awalh. Med, e-leh diazeza ho korvad poan e tlefeh goulenn digand Maria ha kared a rafe ho kemer da waz.

LOEIZ

Aon am-eus. Ma lavarfe nann, ken diboell ez on bremañ, e vefen gouest d'he laza war an taol.

JAKEZ

Ha perag ne gasfe ket ho tad ar goulenn, hervez giz ar re goz ! Pinvidig e vloh. Ar Gerbored a hoari par ouz par gand re ar Gosker-Vraz. Ra vo renket an traou etre ho tad ha hini Maria, ta ! Eur wech ma lavar an tad ya, war an tu-mañ, n'eo ket boazet ar verb da lavared nann.

LOEIZ (*spi ennañ*)

War ho meno, Jakez ? Gwir evidoh ? Aon am-oa... Eur plah hag a hoarz e-giz ma ra hi ne oar ket plega d'he zad, e kave din-me. Med, war ho meno, mond a rafe an traou da benn ?

JAKEZ

Esoh an taol gand eun annoar, ne lavaran ket. Med n'eus marhad ebed ha na heller marhata, pa vez c'hoant. Moarvad e ranko skarza ho tad e bres (1), rag ar mestr, amañ, a gas rik d'o friz kenkoulz e zouar hag e verb.

(1) Armel.

LOEIZ

Ma zad a roio pezh a hell dioueri. Displeget sklêr em-eus dezañ ma doare. Aon e-neus ne gouezfen sod da staga. C'hwi anavez an dud : eur penn-sod, en eur familh, a zo awalh da goll dezi he stad er barrez ha pelloh.

JAKEZ

Ma tiouer ho tad kemend a zo red, ar bennherez a vo deoh.

LOEIZ

An noz-mañ e teuio.

JAKEZ

Piou a zeuio, an noz-mañ ?

LOEIZ

Ma zad. Dont a raio da houlenn e verh gosa digand Yann Gonan evidon. Evidon-me ! Fiziañs ho-peus ivez, Jakez Mazo ?

JAKEZ

Fiziañs am-eus, ya, ya. (*Prederiet*) Diouztu an noz-mañ.

LOEIZ

Selaouit, Jakez. Pa vin deut da vab-kaer amañ, ne vo kavet mevel braz ebed er vro eürusoh egedoh.

JAKEZ

Marteze awalh, Loeiz Kerhor.

LOEIZ

C'hwi an hini a oan deut da weled, hirio, er Gosker-Vraz. Eun dra bennag am-eus da houlenn diganeoh.

JAKEZ

Goulennit ta !

LOEIZ

Kousked a rit hoaz a-uz d'ar marchosi ?

JAKEZ

Aze emañ gwele ar mevel braz.

LOEIZ (*an derzienn warnañ*)

Ne fell ket din mond kuit ahann. Ne badin ket er gêr, o hor-toz ar helou. Leuskit abanon da bignad en ho kambr ha da jom eno beteg ma teufed... da lavared din...

Diouztu? JAKEZ
Diouztu. LOEIZ
JAKEZ
Re abred eo hoaz. Ho tad ne zeuio ket araog an noz teñval.
Amzer ho-peus da vond da zebri eun tamm ha da zistrei.

LOEIZ
N'ez afe ket ganin eun disterra d'an traon. Aon am-eus ne
hoarvezfe tra pe dra en eneb.

JAKEZ
Mad. Dalit an alhwez.
LOEIZ
Eun danvez mad a zen a zo ennoh, Jakez. Emon o vond.

JAKEZ
Selaouit! Klevet a ran klouedenn ar porz o wigourad. Ar
mestr o tistrei d'ar gêr. Gortoz a rit anezañ?

LOEIZ (*pennfollet*)
Nann, nann! Ne fell ket din gweled ar mestr, bremañ.

JAKEZ
Red e vo deoh en em voaza outañ.

LOEIZ
Diwezatoh. Dre beleh ez an er-mêz?

JAKEZ
Treuzit ar hreier!

LOEIZ
Nann. N'ez in ket a-dreuz ar hreier. God a zo war-dro ar
gouzer.

JAKEZ
Petra ra deoh kemer aon rag God?

LOEIZ
Ne anzavin ket, Jakez. Da zen ganet ebed. Traou a zo hag
e ranker kloza warno.

JAKEZ
Buan! Pignit d'ar zolier, kerzit penn-da-benn a-dreuz, da zis-
kenn gand an diri mên, e-tal an ti.

*Dres p'emañ Loiez o skarza kuit, God a zigor
dor ar hreier hag a wel anezañ o tehoud.*

4

GOD
O vond da beleh emañ?

JAKEZ
D'ar gêr, d'an daoulamm ruz. Ha dre ziadreñv hoaz. Gouzoud
a rit e-neus aon du rag ar mestr.

*Yann Gonan, mestr ar Gosker, a zeu en ti.
Ouz e weled, emañ war e du mad.*

5

YANN
Sell ta! Gwer war an dôl! Tud a zo bet?

GOD
N'eus ket. Me 'ni am-eus evet eul lonkadenn gand Jakez. Eun
tammig sehed am-oa.

YANN
« Gand ar wreg p'emañ c'hwez ar gwin,
An ti a dro war an tu gin »,
a gonte ar re-goz. (*C'hoarzin a ra.*) Arsa, gonezet am-eus adarre
arhant-butun ma zizun o c'hoari trikon gand ar vourhizien. Ar
re-ze, koulskoude, a zo boazetoh egedon ha finnoh tud a gredont
beza. Med petra! N'ouzont ket mui chom peoh ha kemer o amzer.
Eur wech o-deus evet eur chopinadig, pe war-dro, setu n'ehanont mui
da gonta o flip-flep, e-giz ar merhed en-dro d'eur podad kafe. Gand
daou-wennegad furnez, ha nemed kartennou gwenn leun an daouarn,
e heller dastum o skoejou brao-tre, pa ouezer ober ganti (*c'hoarzin
a ra adarre. Peoh*). Kollet ho-peus ho teod, c'hwi ho-taou? E peleh
emañ ar zaout?

GOD
Maria n'eo ket deut hoaz d'ar gêr. Gouzoud a ra tenna war
he amzer, honnez. Med an daou-wennegad furnez a ra diouer dezi,
'm-eus aon.

YANN
Red e vo din kaozeal ganti, eur wech da vad. P'emañ al loened
war he hont, d'ar zul, e vez atao ar memes tra : n'he-deus ket soñj
d'o digas d'ar gêr er mare mad.

GOD (*trenk an tamm outi*)

Nann. Ha goude, goro ar zaout a zo eun diaoulez a vicher. N'eo ket eun eston, pa 'z int dibabask gand o zez re leun. Hag an dud a gav digarez da lavared, pa glevont o vlejal en noz : « Saout ar Gosker-Vraz a zo chomet er-mêz adarre, gand Maria. » Hag e hejont o diskoaz. Awalh da ruzia ho fas, Yann Gonan.

YANN (*imor ennañ*)

Eun devez bennag, honnez a bako diganin eur zarmoun person kanton. Lezit an traou da gas, hardiz ! Paka a raio he stal.

GOD

Me garfe kleved ar zarmoun-ze. Da brometi oh mad.

YANN (*c'hoarzin a ra*)

Ha c'hwi a zo taget a warizi, ma merh. Petra ta! Ho c'hoar a zo eur jevrenn goant. Ar bôtred n'o-deus ket awalh a zaoulagad da zelled outi.

GOD

Na hi awalh deuz he re da wilha dezo. He zaout, avad, ne bakont ket eur zell diganti.

YANN

N'ez an ket d'en em jala evid Maria. Gouzoud a ra mad-tre petra a glask.

GOD

N'ouzon ket petra a hello ober gand Lan ar Pogam.

YANN

Ar pôtr-a-netra-ze! Gweled ho-peus anezañ ganti?

GOD

Hirio diweza.

YANN

Penn skodenn ma 'z eo! Darempredi eur seurt teileg a zen. Divennet am-oa outi koulskoude. Hag eñ ! Dizoñjet eo penaoz e dad a oa demdost eur hlasker-bara ! Diwar aluzenn an dud amañ ez eo bet dalbet er skoliou, ar hañfard Lan. Ha bremañ, war zigarez e-neus paket e vreed, an aotrou a zo penn braz, war e veno. Ampart en e gaoziou, e vleo rodelleg, gwisket e mod nevez ar bêriou, kredi a ra ez eo awalh kemend-se da dostaad ouz merh ar Gosker-Vraz, merh hena Yann Gonan, lesanvet Yann an Aotrou! Med n'eus gantañ nemed e deod da zanvez oll. Seiz kant gurun! Ma kouezan warnañ...

GOD

O, n'e-neus ket aon dirazoh!

YANN

Ober a raio peoh, homañ! Eun devez a vo ma tarzo gand an avi abalamour he hoar a dalvez deg gwech kemend ha hi, ha ne lavaran ket hebken evid ar goantiz. Emoh dalhmad o spia warni, o hortoz anezi da stroboti eun disterra evid bounta warni da goueza. N'ho-peus ket mez! Med ho c'hoar a zo plab fin, kerzit ta ! Pa weler anezi oh ober eun dra bennag, e heller beza asur he-deus prederiet piz en araog. Ha sellit ! Ne vefen ket estonet e tedennfe Lan ar Pogam a-ratoz kaer evid flemma e ler d'eun all, evid brouda anezañ d'ober e houlenn buannoh. Ya, ha gouzoud a ran, d'am meno, piou eo hennez all. Awalh da hoarzin leiz ar horv.

C'hoarzin a ra. An daou all ne rannont grik ebed.

GOD (*erfin*)

Ha piou?

YANN

N'on ket eur vaouez. Me oar derhel ma zeod ganin. Med selaouit! N'ho-po ket amzer da goueza klañv araog gouzoud.

C'hoarzin a ra adarre, gwasoh hoaz.

JAKEZ (*yen*)

Mestr!

YANN

Petra zo?

JAKEZ

A-benn eizteiz en em gavo Gouel Sant Sten. Echu ma houmanant bloaz ganin.

YANN

Gwir. Hag aon ho-peus n'am-befe ket peadra d'ho pêa, ma den? An arhant a zo prest. Bez e hellan hen rei deoh diouztu.

JAKEZ

Ma houmanant diweza ganeoh. Mond a ran kuit, ne rin ket soubenn goz.

GOD (*souezet*)

Ma Doue, ta!

YANN (*skoet ivez*)

Petra a glevan? Ne fell ket deoh chom er Gosker-Vraz ken?

JAKEZ (*seh*)

Mond a ran kuit.

YANN

Ha perag? Evid mond da beleh?

JAKEZ

C'hoant mond kuit am-eus. Da beleh, n'ouzon ket. Ne vo ket diêz din kavoud eur perhenn all. Ar vevélien vraz n'emaint ket stank war an tachennou-foar.

YANN

War eun taol ez eo peget ar c'hoant-se ennoh?

JAKEZ

Nann. Abaoe pellig-zo emañ-eñ ganin em fenn. Hirio eo greet ma zoñj ganin.

GOD

Ni a garfe gouzoud perag, koulskoude.

JAKEZ

N'eus netra muioh da lavared.

YANN (*kounnaret*)

Gurun, eun abeg bennag, d'an nebeuta...

JAKEZ

Hag e kav deoh eo êz, mestr? Red a zo bet din bloaveziou evid dizolei sklêr din ma-unan e oan da vond kuit ahann.

YANN

Sotoniou! Ahanta, marteze ez eus bet kinniget deoh eur briz koumanant brasoh e leh-all. Pegemend? Piou? Mestr ar Graneg? An intañvez Koriou?

JAKEZ

Nann. Me 'ni eo ar mevel braz ar gwella pêet er hanton. An oll hen goar.

GOD

Marteze n'oh ket bouetet evel m'eo red? Ne vez ket sellet ouz an dispign, koulskoude, en ti-mañ, kig dous diou wech ar zizun hag an tammou brava. Ha me, 'm-eus aon n'on ket eur geginerez-friko, med ma zeiz gwella a ran. Ne ran ket?

JAKEZ (*awalh dezañ*)

Mad-tre emañ an traou ganeoh, God. Arabad tregasi ho penn.

GOD

O klask gouzoud emon. Eur gambr vraz ho-peus, a-uz d'ar marchosi, lambrusket, gand eur gwele a ziou liñsel hag eun armel serret dindan eun alhwez. Prenet am-eus deoh eur mellezour tri-dal da droha ho paro. Peleh emañ ar mevel braz hag e-neus kemend a draou dezañ, war an tu-mañ?

JAKEZ

En em jala ran? Me oar ne gavin ket gwelloc'h e leh-all.

YANN

Ha neuze petra? Eun dra bennag a zo hag e-neus trenket deoh ho kwad, koulskoude. Daoust hag em-eus mezekeet abanoh dirag an dud? Daoust hag ar merhed n'int ket seven awalh en ho keñver?

JAKEZ

Koll amzer a rit o houlenmata. Bevet am-eus mad-tre er Gosker-Vraz, en em glevet mad gand ar mestr hag e verhed, hervez ma stad. Hirio e tigouez din ar hoant da vond da weled pelloc'h. Setu pezh a zo. N'on ket dalhet war ar jadenn, nann!

GOD

Nann. Gwasa-ze evid ar Gosker-Vraz, Jakez Mazo. Diganeoh e pakom eun dismegañs. Petra a lavaro an dud, pa ouezint ez it kuit e-giz-se, heb an disterra digarez, goude ken pell amzer tremenet war on douar? A, kavet e vo ganto abegou kuz, mezusoh an eil eged egile! Leuskit an teodou da gas. Abalamour deoh, ni a gollo or brud mad.

YANN

Ar wirionez a zo ganti, Jakez. Ha diwallit: an tamall a gouezo warnoh koulz ha warnom-ni. Ho tad, Doue d'e bardono, e-neus labouret e-pad daou vloaz ha daou-ugent er Gosker, ken o-doa dizoñjet an dud e oa Tin Vazo e ano. Deut e oa da veza Tin ar Gosker, e-giz ma 'z on-me Yann ar Gosker, e-giz m'eo homañ God ar Gosker. Ni a zo « re ar Gosker », c'hwi ivez. N'eus nemed amañ hag e reer Jakez Mazo ouzoh. Evid an dud-all, c'hwi a zo Jakez ar Gosker. Ma 'z it kuit diouzom heb digarez, e vo lavaret ez eus savet trouz en tiegez, ha peb hini a bako e begemend a gomzou droug, c'hwi koulz ha ni.

JAKEZ (*fuloret*)

Kerniel an diaoul! Na gomzit ket a familh! Me a zo mevel ha c'hwi ar vistri. Peh hini en e renk, mar plij ganeoh, Yann ar

Gosker. N'ho-peus ket soñjet, awechou, e oan gouest da veza skui-
zet o veva ma buhez e-kichen hoh hini? An daou vloaz ha daou-
ugent m'e-neus poaniet ma zad en ho parkeier a bouez marteze
war ma diskoaz ! Ha marteze e kavfen gwellob kleved ma zammig
ano Jakez Mazo eged beza galvet war hini eur stal-zouar ha n'eo
ket din !

YANN (*sioul*)

Mad-tre. Setu aze abegou diwriziennet a-bell, med abegou int.
N'eus netra da respont. Ar hazetennou o-deus breinet deoh ho penn,
d'am meno. Troet oh da Zispaher, e-giz ma vez lavaret. Domaj eo.
Anad eo bremañ din e rankan leuskel ahanoh da vond kuit.

GOD

Marteze e hellfer en em gleved evid eur bloaz muiob, tad.
N'eo ket koumanantet Jakez hoaz, hervez pez a lavar. Ha n'eur ket
asur da gavoud unan bennag, pa vo poent hada.

YANN

Ra yelo kuit, m'e-neus c'hoant. Pa vo poent hada, e vo dime-
zet ho c'hoar ganin. Da veteg, an devezourien a raio ar geusteurenn.
N'eus labour nemed da fagodi war ar hleuziou.

GOD

Emoh o soñjal dimezi ma hoar bremañ ?

YANN

Amzer awalh am-oa. Med pa ya hemañ kuit... Me a rank
kaoud eun den kreñv d'al labour. Ne zalhin ket eun dachenn zoken
da yena.

GOD

Red e vo lezel ar Gosker-Vraz gand ar mab-kaer.

YANN

Ne zispegin ket diouztu. Me a gavo penaoz trei ar grampoue-
zenn. Eun tamm brao a blah eo ho c'hoar. Me anavez pôtrede yaouank
hag a lezo kalz traou evid distaga ere he loerou. Ar garantez, e-giz
ma vez lavaret. Gwechall, ar garantez a zave etre an daou bried
da-heul ar vugale, kresk an danvez, al labour kichen-kichen. D'an
deiz hirio, eun dremm goant a dalvez d'argourou. Genaoueien ! !
(*sktrignal a ra*). D'am meno, e kavin eur mab-kaer evid hanter-netra,
hag a zelvicho din da vevel.

GOD

Eun didalvez bennag, ya. Eul labourer kaer a hoanteo an douar
da-heul ar verh.

YANN

An douar a vo dezañ war baper, e ti an noter. Med red e vo
dezañ lezel abanon da vestr er Gosker-Vraz e-pad deg vloaz hoaz.
Neuze e tiskennin war ma skabell-vihan, en ti am-eus prenet er
vourh. C'hwi a zeuio da zerhel ar stalikerezh ganin, God.

GOD

A, ya!

*Peoh. War eun taol krenn, Jakez a zistag war-
raog.*

JAKEZ

Yann ar Gosker!

YANN

Petra hoaz?

JAKEZ

Daoust hag e hellfen kaozeal ganeoh, a waz da waz? Pez am-
eus da lavared n'eo ket da veza klevet gand homañ.

YANN

Mad. God, kerzit d'ober eun dro d'al liorz. (*God a ya war-
du an nor-speurenn*). Nann, n'eo ket d'an ti-lêz. D'al liorz. Eun
nor a zo re dano, ma merh. Ne hellfer ket lezel diskouarn eur vaouez
da hedal a-dreñv.

God a ya er-mêz, o stlaka dor ar porz.

6

YANN

Ha neuze? Troet ho menoz ganeoh?

JAKEZ

N'eo ket. Med re bell on eet gand ma haoziou. Koulz eo din
diskleria ma balon penn-da-benn. Mestr, me... Ha perag ne vefen
ket-me ar mab-kaer, en ti-mañ?

YANN (*souezet ha fuloret*)

C'hwi, ar mab-kaer! Penaoz ta! Emgleo a zo etrezoh ha
Maria, marteze! Nann! God ha c'hwi? Na kennebeud? Ha petra
neuze? Peseurt ijin?

JAKEZ

Lakom a rofeh din unan deuz ho merhed. Me a lezo ahanoh da vestr er Gosker-Vraz beteg ar mare da zisterna. Klevit ta! Me a jomo mevel braz dindannoh beteg ho maro ma 'z on asur da veza mestr war ho lerh.

YANN

Unan deuz ma merhed ? Ha pehini ?

JAKEZ

Ne ran forz ebed. An hini he-do ar stal war ho lerh.

YANN

Ne gavit ket gwelloc'h an eil eged eben ? Anzavit ta !

JAKEZ

Me a gemer an hini he-do ar stal, sklêr eo. Maria, moarvad, peogwir hi 'ni eo ar verh hena ha muia-karet ganeoh. Gwasa-ze. God n'eo ket ken plijuz, med gwelloc'h evez a daol d'he labour, kalz.

YANN

C'hwi, da vihanna, n'ez it ket da glask troiou ar garantez.

JAKEZ

Eo, dres. Ar garantez am-eus a zo evid an douar. Beb seurt c'hoantegez a zo er bed-mañ, piou hen goar muioc'h egedoh ? Ar Gosker-Vraz a zo bet awalh da leunia buhez ma zad. E-pad e vloaveziou diweza, ne zistroe ket ken d'e di. Kousked a ree amañ, evid beza tostoh ouz e gezeg hag abretoh war e labour. Amañ eo maro, a-uz d'ar marchosi, amañ he-deus ranket dond e intañvez, e-giz eur vaouez diavêz, da bedi war e gorr kempennet d'ar hañv en ho sal. Ar paour-kêz den e-nije kavet e varadoz war an douar m'ho-pije kredet rei dezañ an dachenn fraost a zo a-dreñv e di-soul ha ne zelvij deoh da netra. Awechou, e leñve warnañ e-unan : « Tin Dizouar, Tin Dizouar ! » Eun druez !

YANN

Biskoaz n'em-eus bet grik dioutañ.

JAKEZ

Nann. Ne grede ket ranna grik. Eun den re zister e oa. Med gouzoud a reeh.

YANN

Ya. Ne vez ket lezet an douar da vond, ganeom-ni. Nag a-bez nag a dammou.

JAKEZ

Gouzoud a ree. Ha gouestlet e-neus ma buhez din-me war e roudou. Daouzeg vloaz am-oa pa oen digaset gantañ dre an dorn d'ar Gosker evid beza pôtr-saout. Ouspenn tregont vloaz am-eus paket bremañ. Dond a reer da vourra, med ne gollin ket korv ha spered o selvij ahanoh heb gortoz tra-all ebed nemed eur gambr vrao a-uz d'ar marchosi. Hag ouspenn ! Gonezet am-eus deoh Park ar Mesper, diveinet ganin ma-unan. Ma-unan kaer am-eus difraostet Gwaremm ar Bleiz, en arvar da vrema ma dargeiz. Kemend-se n'eo ket netra, koulskoude.

YANN

Gwirionez penn-da-benn. Med an douar a zo din-me. Daou hant devez arad dindan an heol, klevit mad. Ma zad e-neus lezet seiz ugent ganin. Atao em-eus prenet, biskoaz n'em-eus gwerzet. Ha c'hwi, Jakez, n'ho-peus ket zoken eur meudad douar da ziskenn ho pragou warnañ. A-boan eul lochenn-di seh, e-kichen an hent braz. E peleh emañ hoh herez ? Petra a zigasit ganeoh, ma mab-kaer ?

JAKEZ

Digas a ran eur mevel braz evid priz e voued, netra muioc'h. N'eo ket se peñ ker awalh an digemer en ho familh ?

YANN

Nann, pôtr. Da genta, e ranker kaoud arhant. Diou verh am-eus. Unan a vo an douar dezi, an douar a-bez, ne rannin ket ar Gosker-Vraz. Med d'eben eo red din rei eur yalhad mad, ma fell din ez afe da verh-kaer war eur stal all. Ha ma chom-hi da blah-yaouank-koz, eun dra sur awalh, ma mennad eo he-defe peadra da zerhel he renk, en eun ti kaer, er vourh. Ar mab-kaer a zeuio amañ e vo ponner awalh e chakotou evid peñ lodenn e hoar-gaer, kompren a rit.

JAKEZ

Me a labouro ken stard ma honezin deoh peadra da lakaad ho merh-all en eul leh hag eur stad deread.

YANN

Ta ta ta ! Gwelloc'h eo kaoud an arhant en-araog. N'eus netra hreet. Hag ahendall, perag hen kuzfen, c'hwi ne vefeh ket eur mab-kaer da zevel enor din. Pez a lavaran, n'eo ket evid ruzia deoh ho tal, Jakez, med ho tad, Doue d'e bardono, a ranke mond da honid e zevez hag ho mamm a vez bemdez er poull o tideila lienaj ar re-all. Tud onest oh, feiz, ha stard da boania, med bihan, bihanig ha dizanvez. Me a zo Yann Gonan ar Gosker-Vraz lesanvet Yann

an Aotrou, m'êr er gumun warlerh ma zad hag ar henta e-touez ar vistri labourerien douar. Ma timezan ma merh d'am mevel, e kollin ma renk. C'hwi hen goar koulz ha me. Er vro-mañ, peb hini a rank chom en e leh. Ma hini a zo war bank an aoter, en iliz, p'emoh-c'hwi a-zav dindan dor ar porched, kichen ar piñser dour benniget. Re bell emom an eil diouz egile.

JAKEZ

Leun ho kenou a zo ganeoh gand ho renk, Yann an Aotrou. Koulskoude, ez eus chomet koun, etouez an dud, deuz eun tad-kuñv hag a oe lezanvet Yann al Laer. Ha perag? Abalamour e taolas e zaouarn war ar Gosker-Vraz, n'ouzer ket re vad penaoz, e-pad an Dispah, pa oe dibennet an diweza markiz e Brest.

YANN

O klask feuka ahanon emoh, Jakez Mazo? Poan gollet. Ar hendad e-neus bet al lezenn evitañ hag e vab a oe dija Yann an Aotrou. Ha perag? Abalamour e-neus gouezet ober en oll e-giz ma ree ar markiz e-unan. Setu penaoz e vez gonezet eur renk. Evid derhel ar renk-se, arabad diskenn eun derez nemedken. Ne ziskennin ket d'ho peteg.

JAKEZ

Awalh a zo. A-benn eizteiz emañ Gouel Sant-Sten. Soñjit da rei din ma hont.

YANN

Divizet mad eo ganeoh?

JAKEZ

Stard.

YANN

Neuze... Keuz am-bo deoh. Gwasa-ze ma 'z eo deut ho penn da hweza war eun taol. Gortozet am-bije hoaz eur bloavez pe zaou araog digas eur mab-kaer en ti. Bremañ, e welan ez eo red ober marhad heb dale. Ha dres, Ban Kerhor e-neus goulennet hag-eñ e hellfe dond d'am gweled, an noz-mañ.

JAKEZ

Bez e hell dond. Mestr Lanroz a zo war ho renk. Loeiz Kerhor, e eil vab, a vale abaoe pell-zo e skeud ho merhed, d'an deveziou pardon, dalhmad o p'ea dezo kraoñ pe spilhenn. N'emañ ket e-unan. ahendall.

YANN

Gouzoud a ran. Med eñ ar pinvidika hag ar henta d'ober e houlen. Ahanta, mad e vefe din ober afer gand Kerhor Koz, d'am meno. Leuniet ho-peus rastell ar hezeg?

JAKEZ

Echu ma labour ganin.

YANN

Mad. Mond a ran etrezeg ar Menez da deurel eun taol lagad war ar herh. Digas a raio ar Varia-ze he zaout d'ar hreñch, koulskoude, ma soñjer o goro araog an noz. N'emañ ket ganti he spered d'he labour, abaoe nebeudig. An dimezi a raio vad d'ar plah.

Emañ o vond er-mêz. War an nor, eñ ha gopal :

God, bez e hellit dond d'aoza ar zoubenn. Ne vin ket pell gand ma zro.

Ha kuit.

7

GOD (*digouezet prim*)

Da beleh ez a an tad?

JAKEZ

Da weled an tachennou kerh.

GOD

Renket an traou etrezoh?

JAKEZ

Nann. Mond a ran kuit.

GOD

Euz petra oa kaoz ganeoh, neuze?

JAKEZ

Lakeet oh bet er-mêz dres abalamour n'eo ket deoh da hou-zoud. Hag ouspenn, etre eur mestr hag eur mevel, peseurt kaoziou a hell beza? Ar mevel a labour hag a zent, ar mestr a bê al labour hag ar zujidigez. Atao em-eus greet pez am-oa d'ober. Eñ, ne fell ket dezañ p'ea ar briz. Mond a ran kuit. Ha setu!

GOD

Med n'eo ket kudenn an arhant 'ni oa etrezoh.

JAKEZ

Ar briz am-eus lavaret. Ne vez ket p'êet atao gand arhant.

GOD

Selaouit ahanon, Jakez. C'hwi a zle chom.

JAKEZ

Ha perag ta ! Eun dle bennag am-eus en ho keñver ? Gopret ho-peus ma divreh bloavez goude bloavez, deuz an eil Gouel Sant-Stevan d'egile. Ar bloaz-mañ e vim kuites.

GOD

Goulenn a ran diganeoh chom eur bloaz hoaz. Arhant am-eus war ma ano, eur yalhad outañ. Rei a rin deoh eun dornad mad heb lavared tra da zen.

JAKEZ

Souezet on o klevet ahanoh o kaozeal. Perag an diaoul...

GOD

Daoust hag e karit c'hoari an diod, c'hwi ivez, Jakez? Ken sklêr eo an traou hag an dour feunteun. Ma 'z it kuit, an tad ne glasko mevel all ebed. Ahendall, kemend eo boazet ouzoh, abaoe pemzeg vloaz, ma ne hellfe ket gouzañv eun all. Dimezi a raio ma hoar evid kaoud eur gwaz en e vrud war e zouar. Ha me, me a vo matez amañ e-pad peurrest ma buhez, nemed am-bo daou vestr e-leh unan. Chom a rin da zizeha etre ar geusturenn hag ar zaout.

JAKEZ

C'hwi a gavo eur gwaz, God. Ho tad a roio deoh argourou kaer.

GOD

Ya, arhant. Med an arhant, war an tu-mañ, a dalvez nebeutoh eged an douar. An douar 'ni eo hag a ra c'hoant d'ar bôtred yaouank. N'eo ket me a damallo dezo. An hini a gemero ma hoar a bako ar Gosker-Vraz a-bez. Ma lodenn a vo roet din e skoejou.

JAKEZ

N'eus forz. Gand eur bern mad a skoejou...

GOD

Nann. Selled am-eus, endro din, war an oll bôtred yaouank da bourveza. N'eus gwaz ebed evidon e-touez mibien hena ar staliou-labourad-douar. Gand ma bern skoejou, e kavin eun eil-mab pe eun tieg war-zaouhanter, ha n'eo ket kalz gwellob eged eur mevel braz e-giztoh, sellit. Forz penaoz, e kollin ma renk.

JAKEZ

A. tal Setu azel

GOD

Med kentoh e chomin da blah-yaouank-koz. Mond a rin da zerhel an traou e ti ma zad, er vourh, p'e-no dispeget diouz ar Gosker. Me a zeuio da veza an devodez treud, fonnuz he leve, ha n'eo mad nemed da zerhel bleuniou war aoter ar Werhez, beteg kemer c'hwez an ezañs ha liou ar hoar. Ya, chom a rin da blah-yaouank-koz abalamour ar bôtred, d'an deiz hirio, ken truilheg ha ma 'z int, a garfe kaoud eur vaouez korvet ha dremmet brao. E-giz m'eo ma hoar, da skouer.

JAKEZ (*selled a ra outi penn-da-benn*)

N'oh ket gwall vrag maouez, nann, God paour. Heb dismegañs evidoh.

GOD

Adlavaret kement-se ne dalvez ket ken ar boan. Ma flanedenn a zo da veza matez an oll, en ti-mañ. Gwasoh eged eur vatez, peogwir e vo dizoñjet zoken rei din ma gopr. Red eo deoh chom hoaz eur bloavez, Jakez. Ma talh gantañ e vevel braz, an tad ne hasto ket da glask perhenn da Varia. Me anavez anezañ : aon e-neus rag eur mab-kaer.

JAKEZ

Ha petra hedit? Ho c'hoar he-deus pemp bloaz war 'n ugent. Poent eo dezi dimezi. Goude an oad-se, ar brava merhed a goll o zalvoudegez. D'ar gwella, e honezoh eur miz bennag, med ho stad a jomo digemm.

GOD

Ne raio ket. An nebeud a vizio-ze a vo awalh din da gemma peb tra.

JAKEZ

Ne glevan ket mad.

GOD

Klevit. Me fell din beza mestrez er Gosker-Vraz.

C'hoarzadeg er porz. Maria a zeu tre, tost war he lezh, Lan ar Pogam.

8

MARIA

Diwezad on paket. God. Goulennit digand Lan ar Pogam, amañ, perag. Kemend a draou e-neus dibunet din ma n'em-eus ket gwelet an heol o tiskenn, gwit.

LAN

Na me kennebeud. Abendall, me, an heol... (*c'hoarzin a ra, Maria ivez*). Sell ta ! Jakez. Penaoz en em gavit en ho krohenn, pôtr koz?

JAKEZ

Etre daou, Lan ar Pogam. Eun disterra skuisoh egedoh, moarvad.

LAN

Selaouit hemañ. Pa glever tud ar mêziou o kaozeal, e kreder n'ez eus nemeto o labourad. Koulskoude, n'eo ket diêz diwall ar zaout, neketa, Maria! Me a garfe diwall ar zaout, ma oufen ober stamm da dremen ma amzer.

Maria a hoarz. Eñ ivez.

GOD (*trenk*)

Ar gwasa zo, n'eo ket awalh diwall ar zaout. Ha hoaz, bez ez eus diwall ha diwall. Dleet ho-pije digas al loened abretoh, Maria. Bremañ, e vo red enaoui goulou d'o goro. Se ne blij ket d'an tad.

LAN

O, la la! Daoust hag ar zaout a zalh o lêz ganto pa vez enaouet? (*c'hoarzin a ra, e-unan*).

MARIA (*tagnouz*)

Eur giez a vuhez! D'ar mare-mañ, er hêriou, ar merhed deread a zo da vad o pourmen dre ar strêjou, kazell ouz kazell, o tigeri braz o daoulagad dirag ar staliou sklerijennet kaer. Goude koan, ez aint da weled ar sinima, pe da zañsal ma kavont gweloh. Ha ni, seiteg buoh da horo hag an traougez all. Ma gwalh am-eus.

LAN

Gwir eo, pa zoñjer, pezh a lavar Maria.

JAKEZ

N'eus ket labour ken evidoh, e kêr, Lan ar Pogam, beteg m'emoh digouezet war an tu-mañ?

LAN

Ha n'ouzoh ket emañ ar zul, kamalad? Evidom-ni, pôtrede ar chanterioù, ni a zo boazet da lezel ar binviji boud, d'an devez-se. Setu perag e teuan da dañva êzenn ar vro ha da weladenni an dud. Med, an abardaez-mañ, da nav eur, hop, emon pignet e treñ Kemper. Ne badfen ket tri devez ken er horn-bro-mañ. Ken o weled ahanoh gand ho pubez, ma balon a ra jilgammig (*c'hoarzin a ra*).

GOD

Chañs ho-peus.

MARIA

Red eo goro ar zaout-se, koulskoude.

LAN

Mond a ran d'hob heul, Maria, da zikour ahanoh.

MARIA

Eur zikour kaer! Gouzoud a rit frapa war eun tez, bourhiz yaouank, heb klask pelloh (*c'hoarzin a ra*).

LAN

Evel just, ta! Ma zad e-noa eur vuohig treud. O veza ma ne oam nemed pôtrede en ti, on-eus ranket en em deurel da horo ar zaout, ma breudeur ha me. Eun tammig abalamour da ze eo ma 'z om tehet kuit gand an diaoul, an eil warlerh egile (*ha c'hoarzin adarre*).

GOD

Bremañ e kavin ahanoh, Maria.

MARIA

Kemerit hoh amzer. Gand ar pôtr Lan-ze, n'emon ket en arvar da goueza en hirnez. Ne baouez ket gand e deod.

LAN

Eom dezi, berjolinenn ! (*er-mêz, o-daou, o c'hoarzin*).

9

JAKEZ

Ma wel ar mestr an daou-ze asamblez, hennez a gano litanioù ha n'int ket moulet el leor overenn.

GOD

Lezit anezo da vond ha selaouit: staget e oan da ziskleria pezh a zo ganin em fenn, bez e fell din peurechui. Ma werzit ahanon, gwasa-ze.

JAKEZ

Perag e werzfen ahanoh, ha da biou?

GOD

Gwir eo. Abaoe bloaveziou e labourom on-daou er parkeier. An tenna labourioù a zo atao evidom on-daou. An tad a stern gand

Maria evid diwall gwelloc'h ouz e jevrenn da skuiza. Ni on-daou, ni a hellfe tarza, ne ra forz ebed ganeom. En em gleved on-neus a-viskoaz, neketa!

JAKEZ

N'eus savet netra etrezom, feiz. Ha neuze?

GOD

Ma rit eur houmanant-bloaz adarre, an tad a hello tenna e alan araog dimezi ma hoar. Daou pe dri miz d'an nebeuta, marteze c'hweh. Awalh eo din evid cheñch penn d'am flanedenn.

JAKEZ

Ne welan ket sklêr hoaz.

GOD

Me fell din kaoud douar ar Gosker-Vraz hag eur gwaz a anavez. Prest on da rei d'am hoar kemend a zigoll ha ma houlenno, pa rankfen gwerza ar hezeg ha tenna war an alar me ma-unan. Ma hoar n'eo ket mad evid al labour douar, hag an tad a zo kirieg da ze eun tammig: kollet eo bet gantañ e verh hena dre m'eo eur plahig koant, re goant evid ar mêziou. Arabad eo dezi dimezi d'eur houer. Hennez ne vefe ket eüruz, na hi kennebeud. Gwelet ho-peus anezi, bremaig, gand ar Pogam? Setu aze eur gwaz a-zoare eviti.

JAKEZ

Birviken ho tad ne zigemero hennez. Eur pôtr-ar-paperou war eur chantier sevel-tier, izelloh hoaz eged eur mevel braz. Maria a vo roet da biou bennag a gemero ar Gosker-Vraz da labourad warni.

GOD

Dres. Neuze, red eo lakaad da zigouezoud eun darvoud dibardon. Moarvad, ar pôtr Lan a zammfe Maria d'he has e kêr gand kalzig arhant d'argourou. An tu-ze emañ o klask. Maria a zo gouest da heulia Lan evid ar blijadur nemedken da vale war eur pavez e tres eur vourhizez. Abaoe he oad a driweh vloaz, pa oe kaset e kêr gand he zad da zeski gwriad, e kav he amzer hir da vervel er Gosker-Vraz. N'ouzon ket re vad hag-eñ e vag eur garantez bennag e-keñver Lan ar Pogam, ha re fin maouez eo da gredi e zorhennou. Med digas a ra gantañ blazenn kêr ha mond e kêr eo he hoant bero dezi. Pa n'ez eus den-all nemetañ... D'am meno, ne vefe ket red o foulza kalz da bignad asamblez e treñ Kemper, eur zulvez heb dale. Gouest e vefeh d'am zikour evid dezo ober al lamm?

JAKEZ

Klevet am-eus, ar wech-mañ. D'ho meno, ma ya kuit eur wech

ho c'hoar gand Lan ar Pogam, nemed eur wech en treñ noz, ha pa zeufe dimezi etrezo ha pa ne zeufe ket, Maria a vo kollet ganti he brud-vad ha den, war ar hostiou-mañ, ne dostaio outi ken. Neuze, an hini a hoanteo kaoud ar Gosker-Vraz a ranko ho kemer, c'hwi.

GOD

Setu aze!

JAKEZ

Anad eo, gand paper ar Gosker-Vraz en hoh armel-eured, ho-po an dibab kenta.

GOD

Dibabet am-eus. Unan bennag deuz ar re wella, gand eun ano douar warlerh e ano badiziant. Rag felloud a ra din ivez azeza kichen-tre d'an aoter, en iliz. Hag eur haer a waz, daoust din da veza divalo. Ablamour ez on divalo.

JAKEZ

An oll draou, neketa?

GOD

An oll, ya... Ha gouzoud a rit perag? Peogwir em-eus klevet a-viskoaz lavared dirazon, heb mez ebed, penaoz Maria, ar verh hena e oa dezi da gaoud an douar, hag ar paour-kêz God eun armelad arhant, penaoz Maria, plah a vrasoni, e oa dezi da veza mamm pennhered ar Gosker hag ar paour-kêz God o moereb plah-yaouank-koz! Ma, greet am-eus menoz da jeñch penn d'an traou. N'eo ket echu ganto digeri o beg.

JAKEZ

Hag eñ? Piou eo?

GOD

Petra?

JAKEZ

Ho kwaz, a anavezit en-araog, piou eo?

GOD

An eil pe egile, n'eus forz. Se ne zell nemed ouzon.

JAKEZ

M'ho-peus c'hoant. God. Me n'on ket furcher tamm ebed. Nemed, evid gouzoud penaoz mond gand ma hent. C'hwi a ranko c'hoari hoh-unan. Ha kerzit ganti!

GOD (goude termal)

Hag ouspenn... Loeiz Kerhor 'ni eo, deuz Lantoz.

JAKEZ

Dibabet mad ho-peus. Hag eñ a zo ali ?

GOD

Na rit ket goap ouzon, Jakez Mazo. Me n'on na follez na dall. Loeiz Kerhor n'eo gouest da weled nemed ma hoar er bed. E-pad ma vo hi amañ, hennez ne zello ouz plah-all ebed, ouzon-me nebeutoh hoaz. Med, ma ya kuit Maria, eun devez bennag, ar pôtr e-neus penn re zister evid herzel ouzon.

JAKEZ

Bez ez eus pennherezed all. Loeiz Kerhor eo ar gwella danvez-dimezi. Gelloud a raio dilenn ar haerra plah goude Maria. Ha honnez n'eo ket c'hwi, paour-kêz God.

GOD

Evidoh ivez ez on ar paour-kêz God, neketa! C'hwi ivez. a-boan echu on bugaleaj, a lavare ho pedennou dirag Maria e-pad ma lavaren ma re-mañ dirazoh. Ya, feiz, pôtr koant ha kreñv a gaven abanoh. Konta reen e peb leh (d'an oad-se eur diodez) am-oa c'hoant da zimezi ganeoh, diwezatoh. Tra gaer, eur fustad paket digand ma zad hag em-eus komprenet abred awalh penaoz merhed ar Gosker ne zimezont ket gand ar bôtred-saout, zoken pa zeuont da veza mevelien braz, zoken pa 'z eo ar verh eil-gosa. Ne hell ket beza.

JAKEZ

Ne hell ket beza, nann. E oa kaoz ganeom diwar benn Loeiz Kerhor.

GOD

D'in-me e vo. Me raio pez a zo red. Mond a rin ken pell gantañ ha ma ranker mond. N'e-neus ket re vraz lodenn spered, ar mab Kerhor. Me en em zilo etre e zivreh en desped dezañ, ya, e-giz eur bast a vaouez. Ma vez ezomm, e lakin anezañ da eva araog. Ha goude, e kasin ar helou d'e dad ha d'am hini, e lakin anezo d'en em renka dre forz. Gand aon dirag an teodou, me oar, ne vint ket seizdaletoh oh en em renka. Gweled a rit penaoz ar paour-kêz God he-deus ijinet an taol?

JAKEZ

Ijinet eo dreist.

GOD

Fiziañs din, Jakez, kas a rin anezañ da benn. Ezomm am-eus ouzoh evid lakaad an toaz e go. Eur prezeger mad oh, p'en em daolit da brezeg, mevel braz. Chomit hoaz er Gosker eur boutadig. Eur zulvez da zond, c'hwi a zisklerio d'ar Pogam e hell samma

ma hoar gantañ hardiz. Ha dreist-oll, lavarit dezañ e vo ponner an argourou. Ouz ma zu din, me a hencho Maria. Selaouit mad! Ma harpit abanoh beteg ar pal, pa vin mestrez amañ, me a roio deoh ar mell tachenn fraost a zo a-dreñv penn-ti ho tad. Ya, dispega rin diouti. Ne vo ket êz deoh he difraosta, med eur plasig brao ho-po diwarni ha mestr e vloh war ho touar. Gweled a rit e pëan mad ha ker.

JAKEZ

Awalh ho-peus komzet, med re ziwezed eun tammig. Ne oah ket gouest d'ober ho menoz kentoh?

GOD

Perag, eun tammig re ziwezed? Gand eur zizun bennag...

JAKEZ

Nann. An noz-mañ, klevet a rit, an noz-mañ Ban Kerhor koz a zeu da houlenn ho c'hoar Maria evid e vab Loeiz.

GOD (*skoet*)

A! An noz-mañ? Ma hoar! Penaoz e ouezit?

JAKEZ

N'eus forz. Gouzoud a ran.

GOD

Alas evidon! Eun nebeud euriou hebken! Perag n'em-eus ket komzet ganeoh abretoh! Med marteze... Jakez, ne zilezan ket.

JAKEZ

N'eus ket kaoz da zilezel, nann! Ober buan a ranker, avad. Ahendall, ar helou-ze, pa ouezint, Maria ha Lan, a vo awalh da deurel anezo e treñ Kemper, an noz-mañ dres hag asamblez, ne vo ket? Med red eo diskleria an dra d'an eil ha d'egile war-ziforb. N'ouzer ket beteg pegeid en em glevont o-daou. Kemennit da Varia, me a gemenno da Lan ar Pogam. Eur wech e vint eet kuit, n'on-no netra d'ober nemed leuskel an teodou da flipa. Goude tri devez, broz Maria a vo dineudennet brao.

War an nor a gas d'ar zaout, e teu Lan ar Pogam, o c'hoarzin atao.

10

LAN

Ahanta, ma zud paour, an amann n'eo ket pëet ker awalh biskoaz. Goro ar zaout a zo eun diaoulez a vicher.

JAKEZ

Evid an hini ne oar ket ober, ya. Ouspenn, anad eo ne garont ket beza palvatet gand ar wazed.

LAN

Ar wech diweza eo din. Kredi a reen e ouezen hoaz an doare d'ober ganto, koulskoude. Kerzit da glask! N'em-eus gellet goro nemed diou, ha fallig awalh hoaz. Lazet on bet gand al loened-se. Hag eun taol lost d'am foulkil, hag eun taol troad d'am morzed. Resteurel a ran deob an tavañjer, God. Maria, p'he-deus gwelet ahanon oh ober, a zo dirollet da hoarzin ken kaloneg ma n'he-deus ket greet muiob egedon. Kerzit d'he zikour, ahendall e ranko tremen an noz er hreñch. Of! Eva a rafen eur bannig bennag. Hini kreñv, ma kaver euz hennez en ti.

Azeza ra war ar bank.

JAKEZ

Hellit mond, God. Me a raio startijenn d'an den-mañ. Evid al labour ma oam o kaozeal outañ bremañ hag a ra pres, emon o vond da bleidi gantañ diouztu. Arabad en em jala. War ho tu, grit ar pez a zo lodennet deob.

GOD

Klevet am-eus, Jakez. Trugarez.

Mond a ra d'ar hreñch. Jakez a gemer eur vou-tailhad odivi hag a skarz eur banne da Lan.

11

LAN

Atao gand al labour, c'hwi ho-taou. Ne hellit ket herzel eun tammig, nann! Pe vuhez!

JAKEZ

Buhez an douar 'ni eo, Lan. An douar a zo dalhmad war labour. Ne ra kont ebed gand deiz nag eur, a-boan m'anavez ar mareou-bloaz. Ne hellom ket e zilezel eur pennad ma fell deom eosti. Ha goude hoaz, emañ gourhemennou an heol, an avel, ar glao hag ar reo. Hag al loened, ouspenn, m'emom-ni ouz o zervij, e gwirionez. Rag-se, an didalvouda tra, en eur stal-labourad-douar, eo ar montr pe an orolaj.

LAN

Yebed deob, Jakez. Re galed ar vicher.

JAKEZ

Nann. Peb micher eo brava micher ar bed evid an hini e-neus dibabet anezi o houzoud mad petra eo. Lod en em daol da beizanted e-giz m'en em daol lod-all da veleien. C'hwi, avad, ne garit ket an douar. Eet oh kuit, mad ho-peus greet. Ma 'z eus unan bennag da glemm dreist ar re-all, moarvad eo merh hena an ti-mañ. Honnez ne gar ket an douar, kennebeud, ha koulskoude e ranko chom staget warnañ.

LAN

N'ouzon ket. Maria n'eo ket eur plah da stoui he fenn. Youl a zo enni. Mar kar...

JAKEZ

Ne glaskin ket troiou ganeoh, Lan ar Pogam. E-pad eur boutad, em-eus soñjet din e oah oh ober lez da Varia ar Gosker, o klask dimezi ganti. Iskiz awalh, hañ!

LAN (broudet)

Perag, iskiz? N'on ket eur gwaz a-zoare awalh evid merh ar Gosker-Vraz? Arhant ne honezan ket berniou evid an ampoent, med an deskadurez a dalvez eun dra bennag, nann! Spi am-eus da zével uheloh, diwezatoh. Ma gwreg a vo eun itron, Jakez, ha ne deilo ket ken he boutou, en eur hreñch, o horo ar zaout. Med c'hwi, ar vevelien, c'hwi a vag gwarizi e-keñver an hini a zimez gand merh ho mistri. Dreist-oll pa 'z eo hennez eur paour-kêz diaoul e-giztoh, eun den war ho renk. Ganeoh hob-unan, c'hwi a zoñj: perag ne vefe ket me, ar mab-kaer?

JAKEZ

Arabab kaoud imor, Lan ar Pogam, ha teurel sotoniou er-mêz. Me a oar chom em flas. Ho tad a oa ken izel ha ma hini e-touez an dud, amañ, med c'hwi ho-peus darempredet ar skoliou, c'hwi n'oh sujed da zen ebed ken, er vro. En eneb eo, ar vistri vraz e gav êz mond d'ho kavoud evid o faperiou. Me lavar frêz, m'ho-pije lakeet mad ho poan, e oah den da zond a-benn.

LAN

Sell ta! Na peseurt loen fin! Ha penaoz ho-pije greet, em leh din-me? Displegit!

JAKEZ

N'emon ket en ho krohenn, Lan ar Pogam. Selled ha selaou a ran. Klevet a ran Maria o toui a vouez uhel, nemed pa vez he zad dirazi, ne gar ket ar mêziou hag ez afe awalh da veva e kêr. Hogen, e-touez ar bôtred yaouank a anavez, n'eus nemedoh o veva e kêr, gand eur vicher deread. Aze emañ ho chañs kaer ganeoh.

LAN

Ha Konan koz? Daoust hag e rofe e verh da vab Fañch ar Pogam, e-neus bevet truilhob hoaz eged ho tad?

JAKEZ

Me zoñje ganin ma-unan: Lan ar Pogam a zo pôtr digourdi hag eun teod flour. Eur zulvez da noz bennag, ne vefen ket estonet ma pignfe Maria d'e heul en treñ nav eur, ma ra pourchu warni eun disterra. Eur wech greet al lamm, ne jomfe gand Yann ar Gosker koz nemed an amen da lavared. Ar stal a zigouezfe gand God, he-deus c'hoant bero beza mestrez amañ, ha lodenn Maria a vefe roet e pouez an arbant. Lan a zavfe ti-genverz war e gont ha ne vefe ket pell o tond da veza eur penn-braz e kêr, speredet ha desket evel ma 'z eo.

LAN (o *prederia*)

Ya, ya.

JAKEZ

Ya, med lakeet am-eus ma fenn da hweza evid netra. Se ne oa ket en ho ratoz, kredabl (*c'hoarzin a ra*). Gwasa-ze evid Maria. Teila raio he boutou gand kaob-saout ar hreñch, bemdez-buhez. An noz-mañ, Ban Kerhor, mestr Lanroz, a zeu d'he goulenn evid e vab. Ha diouztu e vo roet dezañ.

LAN

Petra lavarit?

JAKEZ

Warhoaz vintin, oll dud ar barrez a ouezo e teu Loeiz Kerhor da vab-kaer d'ar Gosker-Vraz.

LAN (*an derzienn warnañ*)

A! Ha petra lavar Maria?

JAKEZ

Maria ne vez ket o kovez ganin. Me gred e sento ma ne wel tra-all ebed d'ober. C'hwi a dlefe gouzoud gwelloc'h egedon.

LAN

N'ouzon netra, seiz gwech netra. Gand eur plah e-gizti e paker tomm ha yen. Bez ez eus pennadigou amzer ma kredan am heuilfe beteg penn-tre ar bed, hag awechou-all ma ne dalvezan ket eur boton eviti. Meur a wech, em-eus santet anezi prestig da gas ahanon a-ziwar he zro gand komzou a zismegañs. Diéz-tre e kav derhel warni. Eur predig goude, emañ-hi ken flour ha mel. Penaoz gouzoud?

JAKEZ

P'emañ-hi ken flour ha mel, deoh eo d'he lakaad da gaozeal frêz.

LAN

Eun dra bennag a vir ouzon. N'eo ket ablamour em-eus aon, med êsob e vefe ma lavarfe-hi eur gomz hebken da rei kalon din. Pe m'he-defe eur vadelez bennag em-heñver, c'hwi a gompren, da rei din da houzoud em-eus galloud warni. Netra! Morse netra!

JAKEZ

Plijadur he-deus ganeoh, o kleved ahanoh. Lakaad a rit anezi da hoarzin diroll. Feson vad eo.

LAN

Jakez, c'hwi oar piou on. Dizanvez ha dizouar e-giztoh. Gand an douar ne ran ket forz, bremañ. Med m'am-befe eur yalhad aour etre ma daouarn evid toulla ma hent, e hellfen diskouez da betra on mad hag e lakfen ma aferiou da drei. Ya, ar gwir a oa ganeoh, bremañ : karet am-bije dimezi gand pennherez ar Gosker hag ober gand he argourou evid dond da veza bourhiz. Ar plah ne zisplij ket din, ahendall, hag eviti e vijen bet eur pried mad, gwelloc'h eged lod-all a zo. N'on ket bet hardiz awalh. Gand ar gribenn kilhog am-eus gonezet e kêr, ne weler ket warnon ken tres eur mab-a-netra. Med m'hen goar re vad ez on chomet ar pôtr a oan.

JAKEZ

Diouer a galon, kentoh, Lan ar Pogam. Mond a rit kuit dres d'an ampoent ma welit pal ho labour.

LAN

Ahanta. Ha gouest on da vond e-keñver mab Lanroz ?

JAKEZ

Mab Lanroz eo an hini a lako ar frouezenn da goueza en ho torn. Ar goulenn dimezi a raio e dad, an noz-mañ, a zo ho kwella chañs. Beteg-henn, n'oh ket deut a-benn ablamour, war ho meno, ho-poa amzer awalh dirazoh, ablamour ho-peus astennet termen deuz an eil sizun d'eben. Maria, ouz he zu, ne grede ket terri krenn gand he buhez a-vremañ ha tud he bro, ablamour ne oa prez ebed war he choug. Pa ouezo petra zo da erruoud, an noz-mañ, e pako eun taol brao. Eviti, Loeiz Kerhor ne dalvez ket eul liard toull. Med, dreist-oll, reketet broust eo gand an doare-beva he-deus amañ, debret gand ar c'hoant mond e kêr. Ma vefe sikouret eun disterra, honnez a zavfe en treñ nav eur ganeoh. Diskouezit ez oh den, ta !

LAN

Trei a ra ma fenn, Jakez. A-boan ma chom div eur dirazon. Penaoz, hervezoh, e hellfen kaozeal gand Maria, dre guz, en ti-mañ ! Hag ar mestr a zo war e zistro, heb dale.

JAKEZ

Ha red eo deoh kaozeal gand Maria? Ar helou a yelo beteg enni abred awalh, fiziañs din. Ma aotreit, ouspenn, me a raio da houzoud d'ar plah penaoz, e-leh mond da gemer an treñ d'ar vourh, evel boazet, c'hwi a bigno ennañ pa harzo e ti-linenn Plougorn, pemp munud da vale ahann, a-dreuz ar prajou.

LAN

Eun ijin mad awalh eo. N'eus ket kalz a veajourien en ti-linenn. Eun ehan dired n'eo ken. En noz, gand eun tammig chañs, ne vim gwelet gand den ebed.

JAKEZ

Gwelloh e vefe deoh beza gwelet, d'am meno. Ar gwallvrud a redfe buannoh e ti-gar ar vourh, gand an oll gomerezed war bed ha ne vankont morse war an treñ. Med ar vourh a zo ouspenn eul leo ahann ha prez-amzer a zo warnom. Ahendall, er vourh, n'ouzon ket mad hag e kredfeh kas Maria ganeoh dirag daoulagad an dud. Ha neuze ? An ti-linenn ?

LAN (*stard an ton*)

An ti-linenn. Nav eur. Lavarit dezi diwall da jom heb dond, emon ouz he gortoz, e rin outi eun itron kiz-kêr, nemed warhoaz e vo re ziwezad. Lavarit n'eus forz petra, gand ma teuio.

JAKEZ

Bez e vo da nav eur d'an treñ pe n'anavezan ket mad anezi. Ha bremañ, skarzit ahann. Arabad d'ar mestr kavoud ahanoñ amañ. Gouest e vefe da hwesa eun dra bennag. Nann, n'ez it ket dre ar porz, ar hi a daolfe barzadeg. Dre ar skalierou, aze. Tremenit dirag ar hambreier da ziskenn dre an diri mên, e-tal an ti. Treuzit al liorz beteg an hent.

LAN

Bennoz deoh, Jakez.

(*Emañ kuit*).

12

JAKEZ (*e-unan*)

Hemañ, d'an nebeuta, n'e-neus ket kinniget din pêa ma zervij

pe brena ma houstiañs. N'eo ket estonet o weled ahanon o rei sikour dezañ, ablamour n'en em gav ket brasoh egedon. Ma tro an traou mad awalh evitañ...

Maria ha God a zeu tre.

13

MARIA

Eet eo Lan ar Pogam kuit ?

JAKEZ

Mall a oa warnañ, d'am zoñj. Me a gred ivez ne felle ket dezañ keja gand ho tad. Ar mestr ne gar ket gweled anezañ dre amañ.

MARIA (*tagnouz*)

Ar mestr n'e-no ket droug-daoulagad ken gand Lan ar Pogam na gand pôtr-all ebed. Ablamour din-me, da vihana.

JAKEZ

Eur hefridi am-eus evidoh, Maria, dre berz Lan.

MARIA

Na petra ta ?

JAKEZ

N'ouzon ket hag-eñ eo tra-guz, med koulskoude, dirag God...

MARIA

E hellit lavared peb tra dirag God. Greet eo ar honchou ganeom on-diou. Dalhit ho teod mud dirag an tad beteg warhoaz nemedken. Da houde, ne rin forz ebed.

JAKEZ

Lan ar Pogam a gemero treñ nav eur e ti-linenn Plougorn, e traon ar prajou. Goulenn a ra diganeoh mond di. Eur helou a-bouez e-neus evidoh. Awalh da gemma ho pubez. Adlavared a ran, komz evid komz.

MARIA (*kounnaret*)

Ha petra e teu d'ober em buhez, Lan ar Pogam? Eun tamm kilhog, war e veno, hennez! God, taolit eur zell war ar zoubenn! Bez em-eus d'ober em hambr.

Pignad a ra gand ar skalier.

14

JAKEZ (*mouez izel*)

Lavaret ho-peus dezi ?

GOD (*memes tra*)

Ya. Diouztu he-deus paket an derzienn. Kemer a ra an treñ, an noz-mañ. Eet eo da zastum eun nebeud traouegez da gas ganti.

JAKEZ

Mad tre. Ha laouen oh, neuze ?

GOD

Ya. C'hwi a zo eun den ampart, Jakez. Eun ali mad ho-peus roet din. Ha setu kaset an tamm kenta da-benn. Chom a ra eun tamm-all. Red eo sikour ahanon hoaz da beurechui. Rag n'eo ket echu.

Mouez Maria, war laez ar skalier.

MARIA

God, bez e hellfeh pignad eun tammig ?

GOD

Emon o vond diouztu.

Pignad a ra d'an daoulamm.

15

JAKEZ (*e-unan adarre*)

N'eo ket echu, God. O, nann, n'eo ket echu. (*Gweled a ra Loeiz o tond dre guz e toull-dor ar gambr-lêz.*) Setu egile, bremañ, ar c'hoarier mouchig-dall. Paour-kêz diaoul !

Loeiz a zeu tre et zal, tres eun diskiant warnañ.

16

JAKEZ (*uhel*)

Deuz a beleh emoh o tond? Me a grede e oah em hambr?

LOEIZ

En ho kambr e oan p'em-eus gwelet Lan ar Pogam o vond er-mêz war an diri mên. (*Kounnaret ruz*). Petra zeu da glask amañ, al lapous brao-ze? Perag ne jom ket da louza paperou e kêr? N'eus ket boued ganeom evid an hailboned e-giz hennez, al laeron merhed. Taolet e-nefe e zaoulagad war Maria da vad? Lavarit ar wirionez, Jakez. Emañ ma oll gwad o virvi em horv. Deut int d'ar gêr asamblez. Gwelet am-eus anezo. Petra zo etre an daou-ze? Ahanta, digorit ho kenou !

JAKEZ (*goustad*)

Poan am-eus evidoh, Loeiz Kerhor. 'M-eus aon, Maria ar Gosker ne vo birviken ho kwreg. En em renket o-deus, eñ hag hi.

LOEIZ

Ra vezo daonet mil gwech! Diroga a ra din ma halon beo. Petra ouezit hoaz? Diskleriit penn-da-benn!

JAKEZ

Mond a reont kuit o-daou, an noz-mañ, gand an treñ nav eur. Emgav a zo ganto e ti-linenn Plougorn.

LOEIZ

Ha mond a raio hi, sur?

JAKEZ

Pignet eo d'he hambr. Emañ-hi o tastum he zammig traouegez en eur valizenn. Bez ez eus merhed all dre amañ, Loeiz Kerhor, hag a dalvez kenkoulz ha hi.

LOEIZ

Peoh din! An diaoul daonet-se 'ni eo e-neus taolet sorserez warni, m'hen goar mad. Med me he zaveteo, Jakez. Kleveland a rit! Saveteet e vo pa zeuio ma zad d'he goulenn da zimezi, an noz-mañ. (*Gonezet eo gand ar follentez*). Digorit ho kov evid predou an eured, Jakez Mazo, ken braz ha ma hellit. Ha me azezet er penn d'al laez d'an dôl, Maria em hichen-tre, he lez ouz ma hini. Mal C'hwi a zo keneil din, mevel braz, ma gwella keneil. Me a lezo ganeoh da zistaga ere he loerou..

Redeg a ra d'an nor.

JAKEZ

Da beleh emoh o vond, Loeiz ?

LOEIZ (*herzel a ra*)

Honnez a zo din-me!

Emañ kuit. Jakez e-neus eur mousc'hoarz. Tostaad a ra ouz ar prenestr da weled Loeiz o tehoud ha chom a ra aze, troet e gein gantañ, o c'hwitellad eun ton gavotenn.

ECHU AN ARVEST KENTA

Eil arvest

Div eur goude, e sal voutin ar Gosker-Vraz, emañ paket o hoan gand an dud. Enaouet eo al lamp. God a ya hag a zeu, hegaset. Maria a zo hoaz ouz tôl, he daoulagad kollet dirazi. Ar mevel braz a zo staget da lenn ar gazetenn, da glask he lenn, kentoh. Yann a ro butun d'e bibenn, med prederiet eo, hervez ar feson outañ. Diêz an dud. Daoust ha ma santer eun emgleo etre ar re yaouank, peb hini a hortoz eun dra bennag evitañ e-unan.

1

YANN

Jakez, petra nevez a zo er bed? (*Respont ebed*). Sorset eo, an den-mañ? Jakez, kleved a rit?

JAKEZ

Petra zo, mestr?

YANN

Me 'ni a houlenn petra zo a nevez war ho kazetenn. Emoh aze, o sellad ouz ar bajenn genta abaoe eur hard eur. Ha peb unan a oar ne dalvez ket ar bajenn genta eur boton torret. Aze, e vez lakeet poltredou merhed ar sinima pe bôtred ar gouarnamant ha n'ouzer ket ken piou int abaoe m'eo maro Klemenso koz. Pennou laeron ha forbaned, hadenn ar galiou, beteg an dioded baour hag a denn taoliou fuzul an eil war egile ablamour da verhed ha ne gouskont ket er gwele mad. Petra hoaz ! Gweturiou-tan brevet, korvou maro e-barz, ablamour e c'hoanteer beza erru araog mond en hent. Sotoniou! N'eus netra evidon aze. Pa lakont poltred eul leue-bihan, al leue e-neus pemp pao. Ma! Peogwir e tigouez dres ganin kaoz al loened, sellit e-kreiz ar gazetenn penaoz emañ priz ar moh lard.

JAKEZ

Deg lur war gresk.

YANN

Mad. Bez on - eus daou er breñch hag a zo deut da vad. Warhoaz vintin e kasin anezo d'ar higer. P'am-bo roet deoh an dornad bilhejou a rankan, e vo poent din lakaad arhant fresk en armel.

JAKEZ

Petra am-eus d'ober, warhoaz?

YANN

Pez a garoh. Evid an ampoent, n'eus prez ebed. E-pad an deveziou a jom ganeoh da veva en on touez, ne fell ket din muzula al labour deoh. Gwellob hoaz, m'ho-peus c'hoant mond da weled ho kerent pe da glask koumanant, hoh amzer a zo deoh beteg gouel Sant-Stevan.

JAKEZ

N'em-eus ket desket biskoaz koll ma amzer. Warhoaz, e soñjan mond da ziskar lann a-ziwar kleuziou ar Park-Kostiet.

YANN

Setu pezh am-bije greet heb an digarez da vond d'ar vourh. Ouspenn hag ar moh, ezomm a zo din da gaozeal gand an noter. (Peoh). Maria a zeuio ivez,

MARIA (*tridal a ra*)

Me? E ti an noter? Ha perag? Ne welan ket sklêr er paperou koz.

YANN

N'eus ket da weled sklêr. An noterien, pa lennont o diellou, hag an dud-a-iliz pa ganont e latin, se a zo memes tra. Evidom-ni n'eo nemed trouz, med int a oar. Ne hellont ket ober e mod-all. Red eo kaoud doujañs evid o skrituriou, merh. Ar skrituriou a ziwall an douar hag an arhant, ar gwiriou, an oll draou. Biskoaz n'em-eus tennet ma zog nemed evid dimezi an dud en ti-kêr, ha hoaz awechou on bet dizoñjet (*c'hoarzin a ra*), dirag ar re varo, en iliz hag e ti an noter. Atao e ti an noter.

MARIA

Gwellob a vefe kas God ganeoh em leh. Dedennet eo gand an traou-ze.

YANN

N'eo ket deuz God, med deuzoh-c'hwi am-bo da gaozeal gand an noter.

MARIA

Da lavared eo emer o klask ahanon da zimezi, neketa?

YANN

Ya (*Peoh*). Ne houlennit ket piou?

MARIA (*dibreder*)

Nann.

YANN

Ablamour e ouzoh dija. Posubl eo e ouzoh abaoe pell-ze.

MARIA

Posubl.

YANN

Gwella-ze. Me a gar gweled ar re yaouank o renka etrezo pezh a hellont renka. Evid an traou pouezusoh, ar madou da zond deuz an daou du, an diarbennou hag all, se a zo afer d'ar re goz. Ha neuze, eun dra vad eo ober ar goulenn hervez ar giz reiz (*peoh*). Dond a raio, an noz-mañ, gand e dad. Setu perag, warhoaz, ez aim da gavoud an noter.

MARIA (*c'hwero*)

Abaoe ma 'z on deut en oad, ez on bet goulennet teir gwech d'an nebeuta. Ar bôtred yaouank a zeue d'an noz gand o zad pe ar bazvalan, med me ne ouien netra. Digand komerezed ar vourh, eun devez bennag warlerh, e tesken penaoz ma zad e-noa argaset eur pôtr-yaouank pe eun all. An noz-mañ e rit kalon din en-araog. Moarvad, eta, e lavaroh ya?

YANN

Fri tano ho-peus, Maria. A-viskoaz em-eus greet evel m'eo red ober, war an traou-ze. Pa n'o-deus ket ar houlennerien peadra, n'eo ket fur leuskel anezo da dostaad ouz ar verb. dreist-oll p'eo homañ yaouankig. Tan ar garantez e-neus kollet he fenn da veur a blah. Tost eo bet da goll hoh hini deoh, m'em-eus soñj vad.

MARIA

Soñj em-eus ivez. Nemed c'hwi, eur wech da vihanna, c'hwi ho-peus tennet hoh ero a-dreuz. Bez ez eus deut unan, pemp bloaz zo, hag ho-peus taolet er-mêz. Henez 'ni nefe greet deoh ar brasa enor, hirio, peogwir e prizit an enor dreist peb tra.

YANN (*kounnaret*)

Mab ar here! C'hoant e-noa da zimezi ganeoh evid kaoud peadra da vond e karg medisín-loened er barrez-kanton. Me grede

din e vefe maro gand an naon, war an tu-mañ, oh ober eur seurt micher. Penaoz em-bije gouezet e tilezfe evitañ ar vistri yaouank ti ar marichal hag ar rabouter! Setu eñ kuzulier-meur, bremañ, ar fri-louz-se.

Re yaouank e oah, da genta. (*Fuloret*). Awalh a zo! Hirio, Loeiz Kerhor Lanroz eo an hini a glask kaoud ahanoh. Ganet eo en eur familh vraz labourerien douar hag a zo lakeet zoken araozom-ni. Bez e-neus pezh a zo dleet ha den a feson eo. Re guñv, eun disterra, d'am meno. Med dres, c'hwi a raio outañ pezh a garoh. Daoust hag ho-peus da glemm?

MARIA

Ne glemman ket muioh hirio eged ar gwechou-all.

YANN

Mad an traou, neuze. Pezh a ran a zo evid ar Gosker, feiz, evidoh ivez. Diwezatoh n'ho-po ket keuz da veza sentet. Ahanta, ar merhet, pa vo echu labour an ti ganeoh, pignit en ho kambr. Arabad deoh beza gwelet en traon gand ar wazed. God a hell mond d'he gwele. C'hwi, Maria, c'hwi a wisko ho tilhad-sul hag a jomo war bao. Me a zigemero Ban hag e vab. Pa vo renket an traou, ez in da glask ahanoh. God, bez ez eus peadra da rei chervad d'ar Gerhored?

GOD

Poazet am-eus eun anduilhenn, ar mintin-mañ, ha n'eo ket bet trohet hoaz. Chom a ra kig pemoh fresk ha, mar karit, e tigörin eur voestad pastezh.

YANN

Lezit, Maria her raio. Afer eo dezi, nann! Jakez, c'hwi a sterno ar gazeg warhoaz da zeiz eur. Nann, da eiz. 'M-eus aon ez aim da gousked diwezd, an noz-mañ. Mad. Ezomm am-eus da vond d'am hambr, da rei eur zell d'am faperou ha da brederia araog en em gavoud dirag an noter. Jakez, chomit da hortoz ar Gerhored, mar plij ganeoh, ha da zigeri dezo an nor. Ma frenestr a sko war-du al liorz ha n'on ket asur da gleved ar hi o harzal. Re vad e anavez Ban Kerhor.

JAKEZ

E-giz ma fell deoh e rin, mestr.

YANN

Ahanta, peb hini a oar petra e-neus d'ober. Bez e heller dond.

Mond a ra d'e gambr hag e sett an nor warnañ.

2

MARIA

Bez e heller dond. Ar yarig a vo digludet. Beteg beza gwerzet, gwellob e kav mond da varhad kêr. Muioh a brenerien a-zoare eviti, du-hont. (*C'hoarzedenn verr*). God, prest eo ma valizenn?

GOD

N'em-eus ket gellet sank a oll draou e-barz. Leun-tenn eo, da darza.

MARIA

C'hwi a gaso din ar peurrest diwezatoh. Hag an arhant?

GOD

En douger-bilhejou du, dindan ar pennwele.

MARIA

Pignad a ran da glask anezo.

Ha dte ar skalier, o fredoni eur zon nevez savet.

3

JAKEZ

Anad eo emañ-hi war volontezez terri he fun. God. Perag e krenit kemend-all?

GOD

Krena rin beteg ma vo pignet e treñ nav eur. Al listri a hortozo warhoaz da veza skaotet. Ne gredan ket ken paka eur volenn.

JAKEZ

Deuz peseurt arhant e oa kaoz ganti?

GOD

Roet am-eus dezi pezh am-oa ganin. War-dro ugent mil lur.

JAKEZ

N'eo ket ker evid gwirioù benanded.

GOD

N'am-oa ket muioh, m'hen tou, abendall am-befe roet oll hag oll, ma hiviz, da heul. Pellob e chomo kuit ha brasoh e vo ar brud fall en dro dezi. Klaoustri ran e vo gwelet o tistrei, he chakotou

skarzet, warni broziou divez, eun hernaj kolierou ha troiou-breh marhad-mad war he brohenn noaz. Med ne vo ket lazet al leue lard evid ar verh foranez. Kaer e-neus he zad prizia anezi kant kwech muiob egedon, birviken ne bardono dezi da veza bouetet an teodou ha darempredet dirag an dud Lan ar Pogam, ar pôtr faro ha ne honez ket awalh zoken d'he maga.

JAKEZ

Petra he-deus lavaret diwar-benn Lan ar Pogam ? Dimezi a raint ?

GOD

Netra. Komz ebed. Tregas a oa warni abalamour d'an arhant nemedken. « God, roït din pezh ho-peus, beteg ar gwenneg diweza. Resteurel a rin deoh. » Mal Bez e hell derhel an arhant ganti. Emañ hi o tiskenn.

Maria en em ziskouez war-laez ar skalier, he malizenn ganti, eur vantell war he breh. Diskenn a ra war evez, gand aon e strakfe dindanni.

JAKEZ

Hellit diskenn hardiz, Maria. P'emañ e fri gantañ en e baperou, ar mestr ne glev netra.

4

MARIA

Gwir eo. Roll gwiriou ar Gosker a zo dezañ ar Pevar Aviel. Lavared a ra e bater dirazo.

GOD

Roït din ar valizenn hag ar vantell. Me o lako er-mêz, a-dreñv an nor. Ma zeufe amañ deuz e gambr... Awechou n'ouzer ket.

Ober a ra, ha buan endro.

MARIA (*flemmuz*)

Setu aze eur hoar vihan karadeg-tre ! He zeiz fosubl a ra evid sikour abanon da guitaad an ti-mañ. God, aon ho-peus e c'hoarvezfe eun dra bennag ha ne zeufen ket a-benn da dehoud, hañ ! Brao e vefe da weled ! (*C'hoarzin a ra*).

GOD (*mouez dibouez*)

Grit peoh, Maria ! C'hwi 'ni eo ar verh hena. Pemp bloaz war

'n ugent ho-peus. Deoh da houzoud peleh emañ ho c'hoant. Ha pa garfen teurel abanoh er-mêz, ne hellfen ket hen ober.

MARIA

A daoliou boutou, nann, nag a daoliou skourjez. Tremen a ran e-rez eur penn-skañv, med abaoe pell-zo em-eus komprenet ho troiou. Dizeblant kaer, c'hwi a boulz abanon goustadig war-du an nor. Ma 'z eus bet mareou ha ne ouien ket mad, an noz-mañ eo sklêr din. An noz-mañ, c'hwi hag a skuilhfe ar bern teil penn-da-benn gand ar porz evid adkavoud eur gwenneg kollet, c'hwi ho-peus roet din ho teñzor heb eun huanadenn. Pevar mil lur war 'n ugent ha c'hweh kant lur. Na pegemend a garantez evidon, ma hoar vihan !

GOD

Selaouit outi, Jakez ! Kalon awalh he-deus da gana dismegañs din.

MARIA

Dismegañs deoh ! Ez da bouzoud hag-eñ e lavaran ar wirionez. An tad a zo en e gambr. Kerzit da gemenn dezañ emañ e verh o vond da zilezel an ti araog eur hard-eur abann, da zilufra brud-vad Konaned ar Gosker-Vraz da virviken ha ken brao ma ne vo ket ken Yann an Aotrou mêt er gumun a-benn bloaz. Ahanta ! Kerzit ! Serri a raio abanon em hambr ken pell ha ma vo red, staga raio abanon war ma gwele, eur glañvourez a raio abanon dirag an dud, n'eus forz petra kentoh eged koll e renk ablamour din. Petra hortozit, itronig ar Vertuz. (*God ne ra van ebed*). Test oh din, mevel braz. Dismegañset eo bet ganin ?

GOD (*stard he genou*)

Kerzit kuit ! Eet on skuiz oh ober ar peb brasa deuz ho labour er park hag o selvij abanoh en ti. Ha setu !

MARIA

Arabad ankounac'haad ar penn kenta : eet oh skuiz o weled abanon plah koant pa 'z oh-c'hwi ken divalo hag eur haz gouez.

GOD

M'ho-peus c'hoant, ya. N'eo ket kalz a dra, kemend-se. Dond a reer da voaza hag a-benn eur bloavez bennag e vefem heñvel awalh on-diou. Skuiz dreistoll da vreve ma horv war eun tamm-douar hag e vloh mestrez warnañ pa n'oh ket mad zoken da ziwall ar zaout.

MARIA

Ar wech-mañ, God, emañ ar gwir ganeoh. Ya, ma flas n'emañ

ket amañ ken. Biskoaz n'em-eus karet an douar ha deut on d'en em zistaga diouzoh. Faziet on bet o chom ken pell ganeoh. Red e vije bet din mond kuit abretob, med ne felle ket din sevel gwall-vrud, nann, gwall-vrud ebed. Pemp bloaz zo, am-bije digemeret ar medisin-loened. Ma zad n'e-neus ket asantet. Rankoud a ree kaoud eur mestr-peizant braz. Hag an noz-mañ a ro abanon da Loeiz Kerhor. Ne hellan ober tra-all ebed nemed mond kuit. Lezel a ran ganeoh ar Gosker-Vraz ha lezel a ran ivez Loeiz Kerhor, peogwir war e leth eo e redit.

GOD

Ne redan warlerh den ebed.

MARIA

Hag eur gaou-all! Deut eo, koulskoude, mare ar wirionez etrezom. Pa oam er skol, bezit soñj, ar skolêrez a lavare e oan re speredet, kalz re. Speredeg on atao.

GOD

C'hwi 'ni emañ o klask, Loeiz Kerhor. Hanter-gollet eo e benn gantañ.

MARIA

Bal Ar Gosker-Vraz a zizoanio anezañ. Gand ar Gosker-Vraz, e helloh prena anezañ digand e dad, gwerza reer ar merhed, dre amañ. Perag ne vefe ket greet kemend-all gand ar bôtred?

GOD

Na hortozit ket eur bennoz diganin, Maria. Med rei a rin deoh ho lodenn herez rik. En arhant leal hag heb marhata. E-giz m'emon emon. Onest, avad, da vihanna.

MARIA

Bezit asur ne lezin ket ganeoh eul liard deuz ma danvez. Ezomm braz am-bo deuz an arhant-se evid sank a gwriziou nevez en eun tu bennag.

JAKEZ

Marteze e rafeh mad dimezi gand Lan ar Pogam?

MARIA

Sell ta! Dizoñjet am-oa dioutañ, kasi, ar Jakez Mazo amañ. Koulskoude, araog en em guitaad, ni on-eus da gaozeal ivez, on-daou. Sklêr e vo an traou penn-da-benn, e-giz-se. Ha da genta, evid piou emoh o c'hoari? Evid God pe Lan ar Pogam? N'on ket gouest da houzaud.

JAKEZ

Evid den ebed, Maria.

MARIA

Eo, c'hoari a rit evid unan bennag. Hag eneb d'in-me.

JAKEZ

Nann. Me n'on ken nemed ar mevel braz. Ho tabutou mistri ne zellont ket ouzon.

MARIA

Ar memes respont atao pa vez diêz deoh, neketa : me n'on ken nemed ar mevel braz. Med c'hwi, ivez, a garfe kas abanon d'an diaoul, santet am-eus mad pell-zo. N'ouzon na perag na penaoz, med ho-taou emoh war an tu-ze. Da weled eo warnoh.

GOD (*beh warni*)

Poent eo deoh diskenn d'an ti-linenn. An treñ ne zaleo ket, bremañ.

MARIA (*dineh kaer*)

Setu am-oa divinet dres. Marteze awalh ho-peus renket marhad ivez gand Lan ar Pogam, nann? Aotrou Doue, peseurt nez-kevnid! Ha me ar gelionenn. (*C'hoarzin a ra*). Med kalz a boan ho-peus kemeret evid netra. Koulz e vefe bet deoh lezel an traou da gas. Dre ma fenn ma-unan e vijen eet kuit.

GOD

Marteze, med pezarare?

MARIA

An noz-mañ. Hag anad eo ganin : gweled a rit an troñsad bilhejou-mañ? Kalz muioh ez eus outo eged m'ho-peus roet din, God.

GOD

Deuz a beleh e teu an arhant-se?

MARIA

Deuz armel an tad. Riñset am-eus anezañ ar mintin-mañ e-pad ma oa en overenn c'hweh eur. Ha hennez eo an arhant e-noa miret a-gostez evid pêa ar mevel braz, da ouel Sant-Stevan. Hoh arhant, Jakez Mazo.

GOD (*an derzienn warni*)

Kollet ho-peus ho koustiañs, Maria! Mond a rit beteg laerez ho tad!

MARIA

Eul laeroñsi eo? Ma labour ne dalvez ket hoh hini, marteze awalh. Med koulskoude, abaoe pemp bloaz bennag, em-eus gonezet ouspenn kemend-mañ.

GOD (*klañv*)

Hastit buan da vond kuit, bremañ. Ma teu c'hoant d'an tad da zelled en e voest ha ma kav...

MARIA

Setu emoh adarre o krena, God. Gortozit, n'eo ket echu hoaz ganin.

Kleved a reer, a-bell, c'hwitell ar marh-du.

GOD (*kollet he fenn ganti*)

Selaouit ! Emañ an treñ er vourh. Araog deg munud, e vo erru e ti-linenn Plougorn. Kerzit kuit, kerzit!

MARIA

Sioul, sioul, c'hoar gêz ! An ti-linenn a zo e traon ar prajou ha redeg buan a ran p'em-eus c'hoant redeg. Ne garfen ket chom warlerh an treñ-ze, ouspenn. Med an dra-mañ a rankan lavared hoaz : Maria Gonan ar Gosker n'eo ket eur plah diboell. N'he-deus netra d'ober na gand Lan ar Pogam na gand pôtr-all ebed. Lennet am-eus, em leor-istor, penaoz ar roueed, gwechall, o-doa eur Yannig ar Foll endro dezo. Lan ar Pogam a zo bet evidon eur Yannig ar Foll e-touez re all. Ha m'em-eus kemeret eur Yannig ar Foll, eo gand aon rag ar c'hoant d'en em zistruja. Ma unan-kaer ez an kuit ahann, ya, abalamour ma 'z on heuget gand ar vuhez a vevan, netra ken. Heuget ivez gand ar re a vev endro din.

JAKEZ

Koulskoude, arabad dalea re. Emañ an treñ o vond da zével krehenn Lanbrug. Kleved a ran ar marh-du o termal.

MARIA

Ganeoh e echuin, Jakez Mazo. P'am-oa triweh vloaz, an tad a gasas ahanon e kêr e-pad deg miz da zeski gwriad, war e veno. Ne oa ken, e gwirionez, nemed evid pellaad ahanon. Ha gouzoud a rit perag ? Kredet am-oa lavared dezañ e c'hoanteen dimezi ganeoh-c'hwî, e vevel braz. Neuze, e labouren en ho kichen er parkeier hag e oan kaloneg d'al labour, m'ho-peus soñj. Ha c'hoarvezet eo ganin koueza e gwarizi e-keñver an oll verhed a dostee ouzoh. Ne veven ken nemed da veza tost ouz Jakez Mazo. Ne oan ket ma-unan. God, amañ, hag a zounge hoaz lostennig verr, ne oa ket gouest da herzel heb mond war ho lerh er pevar horn. Ganti, n'eo ket eet an traou re bell. Eun dousenn flahadou digand palv-dorn an tad ha mad pell-zo. Me a zo bet pelloh o para, kalz pelloh. Gwir eo, sikouret ho-peus ahanon, mevel braz, rag me gred din n'ho-peus ket sellet ouzon eur wech nemedken em daoulagad abaoe ma fask kenta.

JAKEZ

Eur mevel braz ne zigouez ket dezañ sevel e zell war merh e vistri.

MARIA

Gouzout a ran. Soñjit, koulskoude, eo erruet kemend tra diwar an dra-ze. Pez on bremañ ha pez am-eus greet beteg an noz-mañ. Med muioh a nerz spered ho-peus egedon, Jakez, rag n'on ket deut gouest da houzoud hoaz petra zo ganeoh en ho penn.

JAKEZ (*mouez mouget*)

Labourad an douar hag ober war-dro ar hezeg. Se a zo awalh.

MARIA

N'eo ket awalh. Dond a rin da houzoud, eur wech. Bremañ, e rankan dieubi God, ma ne fell ket din e kouezfe maro dre forz gedal an treñ. Lavarit d'an tad e skrivin dezañ da zisplega kudenn e verh penn-da-benn. N'eo ket eun den fall ha kredi a ra, en e galon, beza eun tad mad. Marteze e-no eun tammig poan, piou oar. Ha kenavo !

Hi er-mêz, buan.

5

GOD

A, emañ-hi kuit, war an diwez !

JAKEZ

Amzer frank he-deus d'erruoud heb mond d'an daoulamm. Bezit dineh, God.

GOD

Noz-du a ra er-mêz. Ne weler ket an hent. Ha m'en em gollfe el lannege ?

JAKEZ

Gouest e vefe da ziskenn d'an ti-linenn gand he daoulagad serret. Hent ar prad eo. Mond a ra di kazimand bemdez.

GOD

Jakez, ar pont-plankenn a dreuz ar sterig, e traon al lannege, a zeblante din brein awalh, deb, pa 'z on eet dreist.

JAKEZ

Gouzoud a ran. Araog koan, ez on bet o teurel diou vell dreustenn dero warnañ. N'eus ket d'en em jala.

GOD

Mad ho-peus greet. Med ar zeuliou uhel daonet a zo ganti da zul a zo gouest da dreuzi he zroad, n'int ket ?

JAKEZ

Arabad en em zebri evid netra, God. Ho c'hoar a vale ken brao war he zeuliou ha ma ran-me gand ma boutou-koad. A-benn bre-mañ he-deus treizet. Emañ-hi en hent don a gas a-hed ar prad.

GOD

Kredi a ra deoh ?

JAKEZ

Asur on.

Kleved a reer an treñ o c'hwitellad tostoh.

GOD (*tridal a ra*)

Emañ an treñ o herzel en ti-linenn. Ma Doue ta ! Ma hell hi sevel ebarz e vo justig.

JAKEZ

Nann. Erruet eo.

GOD

He malizenn a oa re bonner ivez. An eil pe egile ouzom e-nije dleet mond d'he dougen.

JAKEZ

C'hwi a helle mond d'he ambroug. Me ne hellen ket. Ho tad e-neus roet urz din da hortoz ar Gerhored.

GOD

N'he-dije ket asantet biskoaz. Selaouit ta ! Distaget e-neus an treñ e daol-c'hwitell ?

JAKEZ

N'eus ket. Hag ouspenn, savet eo ebarz, pell-zo. Lan ar Pogam e-neus kemeret he malizenn diganti. Marteze e oa o hortoz anezi war an hent.

GOD

Marteze, ya. A ! Perag ne 'z a ket kuit, an treñ brein-ze ! Bez ez eus kalz tud en ti-linenn, war ho meno ?

JAKEZ

Atao e vez eun hanter-dousenn, d'ar zul da noz, o vond da zistrei e kêr. Ha kemend-all a gerent pe amezien war ar hê.

GOD

Gwella-ze. Gwelet e vint.

C'hwitell an treñ.

JAKEZ

Ar wech-mañ, emañ-hi kuit.

GOD (*koueza ra war eur gador*)

Erfin ! Ne oan ket gouest da badoud muioh heb simpla war an douar.

JAKEZ

Mad a rafeh pignad d'ho kambr. Ar Gerhored a vo amañ bremañg.

GOD

Pignad a ran. Red eo din sioulaad ma zammig kalon. Ar Variaze a oar penaoz e uzer an dud.

JAKEZ

Petra hoarvezo bremañ, pa welint ez eo eet hi kuit ?

GOD

Se a zo afer din-me, hiviziken. N'eus nemed lezel an traou da vond. Prederiet am-eus piz en-araog. A-barz hanternoz, Loeiz Kerhor a vo ma danvez-pried.

JAKEZ

Ezomm ho-peus ouzon hoaz ?

GOD

Nann. Penn-da-benn eo bet êsoh eged na grede din. E gwirionez. Jakez, p'am-eus prometet deoh ouspenn daou zvez-arad douar fraost, evid ho sikour, ez on faziet. Ne dalveze ket kemend-se.

JAKEZ

Ne heller ket prizia hoaz. N'eo ket echu.

GOD

Ar peurrest a zo din d'ober. Selaouit ta (*he mouez etre daou*). E-leh rei an douar deoh, me garfe gwellob pèa deoh e briz arbant. Eur briz deread, evel just. Ne dalvez ket ker ar fraostenn. Pegemend ?

JAKEZ

N'em-eus goulennet netra diganeob. God ar Gosker. Ma ne fell ket deoh derhel d'ho ker, dieub kaer emoh. N'eus paperenn ebed etrezom.

GOD (*huanad laouen*)

Paperenn ebed, nann. Ma karfe din, ne rofen netra deoh, Jakez. Med kavoud a rin evidoh, lakom, ugend mil lur ma ne ziskleriit da zen beo ebed pez a zo digouezet, an noz-mañ. Ha marteze, gand deg mil lur...

JAKEZ

Dalhit ho kwenneien ganeoh. O rei ar re-ze din, e kouezfeh klañv fall. N'on ket boazet da gaoud teod re hir.

GOD

Eun den a skiant vad oh. Goude oll, n'em-eus greet netra fall ebed. Klevet ho-peus Maria o lavared : eet eo kuit war he bolontez he-unan. Lan ar Pogam n'emañ ket e kont. N'eo ket just e koustfe arhant din, an dra-ze.

JAKEZ

Ankounac'heet em-eus pez a zo c'hoarvezet beteg bremañ.

GOD

Eun iskiz a zen ez oh koulskoude, Jakez Mazo. Paour da laza, e komzit e-giz eun aotrou braz. Med perag an diaoul ho-peus en em lakeet deuz ma zu din-me?

JAKEZ

N'emon ket deuz ho tu deoh, God. Na deuz tu Maria pe Lan ar Pogam kennebeud. Ne ran forz ebed ganeoh. Evidon-me, n'eus nemed an douar hag a dalvez.

GOD

Ar gwir a zo gand an dud pa lavaront ne gaver ket daou vevel braz e-giztoh er bed.

Ar hi da harzal.

JAKEZ (*rust an tamm outañ*)

Pignit buan. Emañ ar Gerhored er porz.

GOD (*entanet, e-pad ma sav gand ar skalier*)

Ya. Mond a ran da wiska ma dilhad gouel, ar re gaerra, ha gortoz a rin el laez war ar gador. Me a vo ar verh-nevez. Warhoaz, c'hwi a sterno ar gazeg evidon ha ni a yelo da gavoud an noter d'ar vourh.

JAKEZ (*o vousec'hoarzin*)

Ni a yelo da gavoud an noter.

Emañ-hi diwar-wel. Jakez a ya goustad beteg an nor hag he digor braz, dres d'an ampoent ma teu Ban Kerhor koz, e-unan ha nehet.

6

BAN

Bennoz Doue war an ti-mañ.

JAKEZ

Ha war ar re a zeu dreist on treuzou.

BAN

Ha bez emañ ar mestr er gêr ?

JAKEZ

O hortoz ahanoh. Mond a ran da gemenn dezañ ez oh deut.

BAN

Selaouit ta, Jakez Mazo ! Gwelet ho-peus ma mab Loeiz ?

JAKEZ

Ya, feiz. Goulennet e-neus diganin alhwez ma hambr da hortoz.

BAN

Mad tre.

Jakez a ya da zor kambr Yann hag a sko warni gand e zorn sertet.

JAKEZ

Mestr ! Ban Kerhor 'ni eo.

7

YANN (*dond a ra er-mêz deuz e gambr*)

Bezit digemeret mad en ti-mañ, Ban Kerhor. Petra emoh o klask war an henchou, d'an eur-mañ ? Jakez, hellit mond da gousked.

JAKEZ

Beteg warhoaz, neuze.

Mond a ra er-mêz.

8

YANN

Taolit ho pouez d'azeza, Ban.

BAN

N'on ket skuiz.

YANN

Ne azezer ket da ziskuiza nemedken. N'oh ket deut d'am zi da noz evid chom en ho sav, nann ! E-giz eun tremeniad !

BAN

Da noz ez on deut ablamour emañ ar giz-se ganeom evid pez am-eus da lavared hag a ouzoh mad-tre.

YANN

Ha setu perag e pedan abanoh d'azeza. Bez e ranker beza azezet evid distaga komzou a furnez hag a bouez.

BAN

Ne lavarín ket ez eo gaou. Ar homzou a lavarer er-zav, an avel o has gantañ (*azeza ra*). Taolet am-eus eur zell war ho tachennou, en deveziou-mañ. Feson vad, war ma meno. Mad e vo an eost, er bloaz a zeu, ma chom an amzer ganeom.

YANN

Ni a zalh eul lodenn-zouar dispar, er Gosker-Vraz. Ha gouzoud a reom tenna ar seiz gwella diouti. Labourerien douar pennkil-ha-troad, setu petra om-ni. Atao ar re wella, an oll hen goar.

BAN

O klask fougasi re, e kaner d'al loar.

YANN

Lezit al loar da vouta. Ar wirionez ne blij ket da beb hini, chom a ra gwirionez koulskoude.

BAN

N'ho-peus ket laeret hoh ano, Yann an Aotrou. An oll, avad, a lavarfe deoh penaoz, er bloaz tremenet, em-eus dastumet deg sahad avalou-douar dre zevez-arad muioh egedoh. Kemend-se a zo gwir ivez.

YANN

Bez ez eus avalou-douar hag avalou-douar. Lod a zo mad da voueta ar moh. Trei a reont da zour pa vezont lakeet da boaza. Ma re-mañ a zo diwar gouenn ar re a jom en o fez pa denner anezo er-mêz deuz ar pod-houarn hag a zalh er horv kenkoulz hag eur jell-kenn kig-sal, pe dost.

BAN

Boulhet on-eus a-dreuz, Yann. Deut on d'en em renka ganeoh ha setu emañ c'hwez an trenk gand or homzou kenta. Lezom an tabud.

YANN

Tabutal da genta n'eus miret biskoaz ouz den d'en em renka goude. Plijoud a rafe deoh tañva ma jistr, Ban ! Avalou ma gwez a zo gwelloc'h hoaz eged avalou ma douar.

BAN

Peogwir e ranker eva eun dra bennag, koulz eo din eva ho chistr, daoust ma 'z eo re flour evid plijoud d'am horzailhenn. Netra ne dalvez ar jistr c'hwero da derri ar zehed.

YANN

Kerzit d'an diaoul, gand ho chistr c'hwero hag a ya d'an trenk. Lakeet e vefe nemedken eur veradenn outañ dindan lost eur hi hag al loen paour a rafe tro ar bed o harzal d'ar maro.

BAN

Gwir eo n'ho-peus nemed diou verh. Ar merhed o-deus korv tener. Kared a reont ar sukr.

YANN

Ma merhed a dalvez kemend hag ho pôtre, Ban Kerhor. Ya, hag er parkeier hoaz. Tenna a reont o devez, dindan heol pe hlaou, koulz hag eur mevel-eosti.

BAN (*dre-zindan*)

God, ya, ne lavaran ket. Med Maria a zav aliez he hein. War peb digarez, setu emañ-hi kuit d'ober eun dro ha distrei a ra pa gar. 'M-eus aon, ar plah-se n'eo ket douget da jom war ar mêz. Eur chañs evidoh m'emañ Jakez Mazo ganeoh evid ober labour daou.

YANN (*kounnaret*)

Gurun, Ban Kerhor, ha deut oh an noz-mañ d'ober goap ouz ma labour, fae war ma jistr ha dismegañs d'am merh, war an diwez ? Pe betra ?

BAN (*teñval e benn*)

Deut on da houlenn ho merh da zimezi gand ma eil mab, Loeiz. Ha n'eo ket a volonteiz vad, nann, klevit ahanon, Yann an Aotrou.

YANN

Klevet mad am-eus p'ho-peus komzet din, ar mintin-mañ. E oah heñvel ouz eur hi taget gand an droug dent. Med n'oh ket dalhet gand netra na den, Ban. Ma ne blij ket deoh ma merh, lezit anezi e ti he zad. Bez 'z eus boued eviti hag an amourouzed ne reont ket diouer endro d'an ti.

BAN

N'emaint ket ken stank hag e kred deoh. Kared a ra re an dilhajou kêr, ar braoigou hag an diduellaou. Konta reer zoken e liv he muzellou e ruz araog mond d'ar parkeier. Kemend-se a ra aon d'ar bôtred yaouank a ouenn vad. Doareou da forani an danvez ha da lakaad an douar e gwerz, Doue ra viro.

YANN

Leiz ho penn ho-peus paket gand komzou droug ar merhed gwariziuz. Maria, e gwirionez, ne zispign ket arhant ablamour n'he-deus ket outañ etre he daouarn. Nemed gouzoud a ra en em ficha brao gand nebeud a dra. N'he-deus ezomm nemed deuz he bened evid sevel dreist ar re-all kemend hag eul lilienn heb-unan e-kreiz ar bleuniou boutin. Eur rann-galon evid tud a zo.

BAN

Ken faro ez oh gand ho merh ha gand ho chistr hag ho merouri.

YANN

Bez e hellan beza faro gand kemend am-eus. Evid Maria, derhel a raio he renk gwelloh eged nikun ha gouzoud poulza he gwaz war-du ar binvidigez hag an enoriou, kerzit atao.

BAN

Me a garfe kredi ahanoh. Ouspenn-ze, n'on ket gouest d'ober e mod-all. Klañveet eo ma mab ganti. Honnez eo an hini e-neus c'hoant da gaoud, hini all ebed. Ma ne vez ket roet dezañ, e rankor baha anezañ e Kemper, e ti-braz ar re zod. Ya, skeud ar follentez a zo war e dal. Ne fell ket din e vefe saotret e-giz-se ano ar Gerhored. Klaskom eun emgleo, eta, ar henta posubl.

YANN

Arabad mond re vuan. Petra a zigazfe gantañ da zond amañ, ho mab?

BAN

Sklêr eo. Rei a ran ar stal e Lanroz d'ar mab hena, evel ma ouzoh. Prizet e vo gand an noter. Loeiz a resevo dres an hanter deuz he zalvoudegez en arhant.

YANN

Da veza pêet dezañ ar bloavez kenta goude an dimezi.

BAN

Ne hellin ket hen ober, ta! Gwerza a rankfen.

YANN

Neuze, c'hwi a bêo astenn an arhant e feur.

BAN

Ha rei a rafeh ar Gosker-Vraz en he fez da Varia?

YANN

En he fez. Kenaozet eo an traou ganin evid argouraoui ar verb-all heb ranna kêr.

BAN

Pêa rin astenn an arhant. Ha pezavare ez eoh war ho level!

YANN

A-benn deg vloaz ahann, ma ne varvan ket araog.

BAN

A-benn deg vloaz! N'eo ket posubl. Felloud a ra deoh derhel ho mab-kaer da vevel e-pad deg vloaz! A-boan ma 'z on kosoh egedoh hag en em dennan kuit goude an eost.

YANN

Lavaret am-eus: a-benn deg vloaz.

BAN

N'eus netra hreet.

YANN

Neuze e hellit distrei d'ho ti heb dismegañs na mez evid an eil nag egile ouzom. Ne reer ket afer beb taol, neketa!

BAN

Dalhet on ganeoh, Yann an Aotrou. Mad eo. Forz penaoz, ma douar a zo etre daouarn ma mab hena ha fiziañs am-eus e vo diwallet mad gantañ. Ma ra ar pôtr Loeiz eur zotoni, dezañ e vo da bêa. Greet ar mathad.

YANN

Emgleo etrezom, eta. Ar rest a zo d'an noter.

BAN

Lavarit d'ho merh diskenn d'ar zal, mar plij. Me a garfe kaozeal ganti eun disterra.

YANN

E-giz ma karit. Emañ-hi o hortoz en he hambr (*pignad a ra*

daou zerez ha gelver). Maria! Diskennit! Kompagnunez a zo ganeom. (*Distrei a ra e-kichen Ban*). Hag ho mab, e peleh emañ? Nepell, war ma meno.

BAN

O krena gand an derzienn vraz e kambr ho mevel, ar penn-zod ma 'z eo. Klasket e vo bremaig. Lezom anezañ da leski.

God a ziskenn gand ar skalier goustad, warni he brava dilhad, eur mousc'hoarz goapaüz war he muzellou.

9

YANN

God? Petra a deuit d'ober emañ, c'hwi? E peleh emañ ho c'hoar?

GOD

Eet eo kuit.

YANN

Eet eo... penaoz?

GOD

Eet eo kuit gand treñ nav eur.

YANN

Kuit?

GOD

Dilezet he-deus ahanom, ya. Distaget diouzom, ha setu! Abaoe keid-all zo e tizehe gand ar mall-ze.

YANN

Ahanta, ahanta! Kuit da beleh? Dond a raio endro.

GOD

Piou oar? Eet eo d'eun tu bennag, e kêr. Ma hell chom duhont, ne vo ket gwelet ken he liou dre emañ.

YANN

Ha dres d'an noz m'emañ Ban Kerhor o houlenn anezi evid e vab. A-ratoz he-deus greet an taol.

GOD

Anad eo. Nah a ra ar Gosker-Vraz, Loeiz Kerhor ha ni da heul. Kemeret he-deus an treñ gand Lan ar Pogam. Ha n'eo ket dre guz hoaz. An oll, er vourh, a ouezo warhoaz.

YANN

Gand Lan ar Pogam! N'eo ket gwir. Ma merh n'eo ket gouest da ziskenn ken izel. C'hwi a zo eun teod fall, God. Biskoaz n'ho-peus karet ho c'hoar. Nann, nann, marteze eo eet da weled an treñ o tremen en ti-linenn. An dra-ze eo didu ar zul, emañ. Ya, sklêr eo. Lakit deom eur voutailhad gwin siellet war an dôl. Ni a hortozo anezi eun nebeudig, Ban. Dond a raio endro abarz-pell. Araog pemp munud e vo emañ. Ha kerzit da gousked, God. Warhoaz e talvezin deoh ho koaperez.

GOD

En arvar emoh da hortoz anezi beteg devez ar barn. Kaset he-deus ganti pezh he-deus gellet sanko en he malizenn.

YANN (*fuloret*)

Perag n'ho-peus lavaret netra din?

GOD

Ha din-me eo da zivall ma hoar hena? Abaoe pell-ze e c'hoanteen gweled anezi o vond kuit. Ha laouen braz ez on ablamour eo tehet gand an diaoul, ho merh muia-karet.

YANN

Bez e rankin kemer ar vaz ganeoh?

GOD

Memes tra. Ar vaz ne gemmo netra nemed liou ma hrohenn.

BAN

Arsa, n'em-eus netra ken d'ober en ti-mañ, me kennebeud. Eun taol fall evidoh, Yann an Aotrou, med n'on ket gouest da glemm ahanoh. A-viskoaz ho-peus en em lakeet uheloh eged ar re-all, e-giz noblañs an amzer goz. Eun den onest ha barreg, feiz, med ken lorbuz hag eur pavon. Ha setu m'e-neus kollet ar pavon pluñv e lost. Er porz, e-touez ar yer. (*Skignal a ra.*)

YANN (*mantruz da glevet*)

Warhoaz vintin ez in da gerhad ma merh e kêr, Ban. Kollet he-deus he fenn. Awechou e c'hoarvez, kea. Med netra zroug n'he-deus greet, c'hwi welo. Loeiz Kerhor a gompreno mad-tre.

BAN (*krenn*)

An eneb eo. Spi am-eus e vo pareet deuz e gleñved amouroused pa ouezo penaoz e zousig koant he-deus kuiteet en noz ti he zad evid tehoud e kêr gand eur pôtr didalvez ha n'e-neus ket zoken prometet ar

walenn dezi. A-benn bremañ emaint o-daou en eur gambr ostaliri. A, ne oa ket faziet an dud war gont ho merh. Abred pe ziwezad, e oa tonket dezi trei da goll. Dre bras Doue, erruet eo an darvoud araog m'he-deus douget an ano a Gerhor.

YANN (*fuloret adarre*)

Serrit ho kenou, Ban, pe me a stlepo ahanoh er-mêz a daoliou boutou.

BAN

An dra-ze ne gemmo netra, e-giz ma lavare God. Bremañ ho-peus brevet ahanon gand pouez ho prasoni, e oah mennet da sklavaad ma mab dindannoh e-pad deg vloaz evid prena diganeoh an enor da veza digemeret en ho familh. Bremañ, ho-peus paket ho pegemend. Diskennet oh d'ar bazenn izella.

YANN

M'ho-peus c'hoant diwall hoh eskern, Ban, gwelloc'h e vefe deoh lakaad an nor etrezom on-daou, ne lavarint ket eur wech muioh.

BAN

N'eo ket êz deski dond izel a galon, hañ! En em voaza a rankoh, koulskoude, den paour. Kenavo!

GOD

Chomit ta, Ban Kerhor, hag azezit ouz tól. Perag kounnari, ho-taou? Talvezoud a ra ar boan kaoud hoh oad ha beza ken difurnez! Ablamour ez eus eet eur verh deuz ar Gosker d'an diaoul, setu kollet ganeoh ho skiant vad. Azezit ta, Ban.

BAN

Ne azezin ket. Awalh am-eus klevet hag eur grik muioh n'am-eus ket da ranna en ti-mañ.

GOD

Selaouit, koulskoude. N'eus ket, er vro-mañ, eur verouri-all hag a dalvez ar Gosker-Vraz, eun tamm douar ken pinvidig ha labourer ken kaer. Daou hant devez-arad dindan an heol, heb dalh ebed. Ha gwir eo?

BAN

Gwir eo.

GOD

Kalz arbant e ti an noter a zo ivez hag eur voest dir war on ano en eun ti-bank, e kêr. Ma karfeh gouzoud dres pezh a zo ebarz, e hellfe beza diskouezet deoh.

BAN

An oll draou-ze ne dalvezont netra ken. Maria ar Gosker he-deus kollet he brud vad. Ha m'ho-pefe kemend a luriou aour hag a zahadou gwiniz, ma mab ne roio ket e ano d'eur vaouez saotret.

GOD

Da Varia, nann. Med din-me?

BAN

Penaos? Deoh?

GOD

O ya, gouzoud a ran. Ouzon-me ne vez dalhet kont ebed gand den. Med beo emon amañ. Ma hoar he-deus dilezet he gwiriou henanted. Ganin-me e tigozezo ar Gosker-Vraz, neketa, ma zad? Ha me, ar bennherez, me a houlenn diganeoh Loeiz Kerhor da bried.

YANN (*abatet*)

God...

GOD

Lezit ahanon da gas ar gaoz e-pad eun eurig.

BAN

Doue a wel ahanon, God. Gwelloc'h am-bije kavet ho kaoud da verh-kaer eged ar Varia-ze. C'hwi a zo plah a ouenn-vad hag a zoare direbech. Ma ne vije ket bet dallet Loeiz gand ho c'hoar... Re ziwezad eo, paour kêz.

GOD

Re ziwezad evid petra?

BAN

Ho c'hoar 'ni eo he-deus dilezet an hent eeun, ne lavarant ket. Med ar fazi a denn ar vez warnoh ivez. Anaoud a rit an dud. Nann. Gand gwella bolontez ar bed, n'eus kerentiez posubl ebed etrezom. Ha droug-kalon am-eus. Ne gavin ket evid ma mab gwelloc'h gwreg egedoh na gwelloc'h leh eged ar Gosker-Vraz.

GOD

Lakom e teuio Loeiz Kerhor amañ da vestr nemetañ kerkent ha bremañ, hag e roio dezañ ma zad an traou da gas a-benn an eost kenta.

YANN

Penaos e kred homañ... Me a ziverro deoh ho fri. Ne roin ar Gosker-Vraz da zen ebed araog an eur a blijjo ganin.

GOD

Ha pa zeuio an eur-ze, n'en em gavo den ebed da gemer ar Gosker-Vraz. Hag e kouezo, tamm-ha-tamm, etre daouarn estren. An amezeien a vo o hedal dre ma vezoh o vond war ziskar, evid kreski o danvez gand ho tismantroù. Marteze e karfeh gweled abanon o tastum eun den-a-netra war an hent braz da rei din bugale ha da ziwall ma douar? Netra. Me fell din kaoud eur gwaz deuz ma renk. O veza dinerz e-keñver Maria, ho-peus lakeet ar Gosker-Vras en arvar. Deoh da bêa priz an daspren, tad. Peotramant ez in kuit, e-giz eben, hag e lezin abanoh da hortoz ar maro en ho neiz dizehet. Sellit outañ. Ban Kerhor, ne gav netra da respont din.

BAN

Tro a vefe kavet marteze d'en em renka, God. Dre brederia mad, greüz eo. Med diêz e vo kleved an dud o kuzulikad, a-dreñv ho kein, diwar-goust ar Varia-ze hag a vo c'hoar-gaer Loeiz, forz penaoz. Da genta-penn, ra ne lako ket eun troad er barrez-mañ birviken ken.

GOD

Ni a daolo evez.

BAN

Ar gwella tra eviti a vefe mond da Bariz. Kemend a dud a zo du-ze m'en em gollo ken brao hag er mor.

GOD

Mond a raio.

BAN

Eur bannig deuz ho chistr ez afe ganin, Yann ar Gosker.

GOD

Azezit, Ban. An tad a vo ali ganeom. Pa vo diazezet an droug ennañ eun disterra, e welo mad ne hell ket ober tra-all. Arsa ta, asanti a raio gwerza deoh ar fraostenn vraz a zo a-dreñv penn-ti Jakez Mazo, c'hwi oar. Honnez a zo dres war lêzenn on diou verouri. Gouzoud a ran e vefeh laouen o lakaad sevel eno eun ti evid ho kozni.

BAN

Kaozeal a rin da Loeiz. Hardiz ! Re ar Gosker ha re Lanroz asamblez a vo kreñv awalh da youga trouz an teodou fall. Skarzit deom eur banne da eva, ma merh... War ma meno...

Eur biz a sko diou wech ouz ar prenestr. Prestig goude, an nor a zigor hag ar mevel braz en em ziskouez war an treuzou, difiñv, e zremm dislivet.

10

GOD

N'oh ket eet da gousked, Jakez? Med sellit outañ, Ban Kerhor. Hennez a zo klañv, 'm-eus aon.

JAKEZ

Eur gwalleur a zo kouezet warnom, gwasoh eged ar hleñved.

GOD

Peseurt gwalleur ? Peleh ?

JAKEZ

En ti-linenn. Lan ar Pogam a zo bet lazeta daoliou kontell.

BAN (o krena)

N'eo ket ma mab, Jakez ? Lavarit din n'eo ket Loeiz. Emañ o hortoz abanon en ho kambr.

JAKEZ

Alas, eñ 'ni eo, Ban, Doue d'e bardono. Pa 'z on pignet d'am hambr, ne oa ket enni ken. Me zoñj din e-neus gwelet Maria o tis-kenn d'an ti-linenn. Eet eo war he lerh. Ha du-hont e-neus kavet Lan. Neuze... Abaoe pell-ze e oa taget a warizi.

GOD

N'eo ket posubl. Dihunit, Jakez Mazo, emoh kousket en ho sav. Piu a gredo ez eo gouest Loeiz Kerhor da laza unan bennag ! N'eus ket kuñvoh den egetañ.

BAN (teñval)

Lezit anezañ, God. Gwir e lavar. Gwir e lavarit ho-taou. Loeiz a zo eun den dizroug. N'eo ket gwalhet a spered, e-giz ma komzer, med awalh e-noa beteg-henn evid ober e labour e-leh ma oa lakeet ha derhel eur vuhez eeun heb noazoud ouz an nesa. Med eur blanedenn fall a zo warnañ abaoe m'eo bet gwall baket gand... an diaoulez-se. War eun taol, e-neus kavet an droug hag an drubarderez dirazañ. Goulaouenn zister e spered a zo maro ha n'eus chomet outañ nemed al loen gouez. Ha setu. E peleh emañ, Jakez ?

JAKEZ

Kaset eo bet en eur zal, en ti-kêr. An daou archer a ziwall an nor.

BAN

Doue bardono d'ar re zinamm. Ne 'z in ket d'e weled. Ne welin

ket anezañ birviken mui. Skuilhet e-neus ar vez war e gerentiez ha koulskoude pouez e dorfed ne gouezo ket warnañ. Skoet om bet e kreiz or brasoni ha marteze ez eo reiz awalh. Hag ar paour-kêz Lan ar Pogam, petra eo deut da veza ?

JAKEZ

Emer o kas anezañ d'an ospital. Med, hervez ar medisin, e vo maro araog erruoud.

BAN

Eun dle overennou am-bo evid repozvan e ene. Henez ivez a zo kouezet dindan eur blanedenn fall. Ahanta, distrei a ran d'am zi ha ne zeuin ket ken er-mêz. Ma glahar a zalho din kompagnunez awalh. Bremañ em-eus truez ouzoh, Yann ar Gosker, rag ar gwasa dizenor a vo evidoh: Lan ar Pogam e park ar re varo, Loeiz Kerhor e ti ar re zod, an dud ne baouezint ket da deurel malloz warnoh ha mein war ho merh daonet. Birviken ne gavoh mab-kaer ebed da zond d'ar Gosker-Vraz. Evelse bezet greet !

Mond a ra er-mêz, war-bouezig, skuizet beteg ar maro.

11

GOD (*hanter-vouget he mouez*)

Ha Maria ?

JAKEZ

N'ouzer ket. Den n'e-neus gwelet ho c'hoar. Kalz tud a oa war ar hê. An treñ ne oa ket aze hoaz, Lan ar Pogam a hortoze e-touez ar re-all p'eo kouezet Loeiz Kerhor warnañ ha Loeiz e-neus skoet anezañ gand e gontell dirag an oll. Ha gopadeg ha cholori ! Loeiz a zo bet paket heb dezañ ober van d'en em zivenn pe da dehoud. Stardet a zo bet eur gordenn dezañ endro d'e zivreh. Unan bennag a zo eet d'ar vourh da glask an archerien hag ar medisin. Lan a oa astennet en e wad ha ne oa gouest nemed da glemm ar homzou-mañ: « ablamour da Varia, da Varia ar Gosker-Vraz ». N'eo ket bet gwelet liou Maria, avad. P'eo erruet an treñ, marteze eo savet-hi dre guz ebarz.

GOD

Or gwalleur he-deus greet penn-da-benn, tad. Hiviziken, er barrez, e vim lakeet izelloh eged ar chas. Kemend-all a labour hag a hwezenn abaoe e oe difraostet ar henta lanneg gand ar henta Konan dirag e di-soul ! Piou a gredfe lavared on-eus gonezet ar binijenn-ze ? Ha penaoz ober evid savetei tra pe dra ? Ahanta, c'hwi ar mestr !

80 —

YANN (*o tihuna*)

Netra. Warhoaz e tilezin ma harg a vêt etre daouarn ar guzulierien hag e klozoh dor ar Gosker. Den ganet ne daolo ken e dreid en ti-mañ. Da Jakez e vo roet pezh a oa dleet dezañ. Hag ivez, feiz, rei a ran deoh ar fraostenn a-dreñv ho ti, Jakez Mazo. C'hwi d'an nebeuta, n'ho-po ket droug ouzon, nag ho tad er Baradoz. Lazit ar goulou, God, ha kerzit da gousked.

GOD

Med penaoz e vo greet, gand an oll zouarou hadet, heb den ebed d'on sikour ? Marteze e hellfer digas devezourien deuz eul leh-all bennag ?

YANN

Nann. Gwerza ne rin ket kennebeud. Al lann hag an drez hag al louzeier fall, setu ! Ar Gosker-Vraz a gouezo e brouskoad ha fraost. Peb tra deuz on traou-ni a vo diverket, peb tra, beteg roudou ar Gonaned er bed-mañ.

GOD

Med...

JAKEZ

Lezit ahanon da gaozeal gantañ, God. Mestr, ar hendae-mañ, em-eus goulennet diganeoh unan deuz ho merhed da zimezi. An noz-mañ, goude ar pezh a zo erruet warnom, marteze e hellfen kaoud God ?

YANN

Nann. Ar hendae-mañ em-eus lavaret nann ablamour ne oah ket war ma renk. An noz-mañ, e lavaran nann adarre ablamour ez oh ubelloh egedon, hiviziken, dirag an dud. (*O kounnari.*) Ha ne fell ket din ho-pefe truez ouzin, klevit mad ! Birviken !

JAKEZ (*war e blên*)

N'emon ket gand an druez. Kemend ha m'em-eus lavaret a adlavarant : Ar Vazoed a zo mevelien er Gosker abaoe an amzer ma teuas ar henta Konan da vestr amañ. Skuilhet on-neus muioc'h a c'hwezenn egedoh war ho touar. Ma n'emañ ket an douar-ze war on ano, eul lodenn d'an nebeuta on-eus ennañ. Hirio em-eus goulennet diganeoh an zav al lodenn-ze en eur zigemer ahanon en ho familh. Roet ho-peus din da houzoud ez eus seiz kant kammed etre ar mestr hag ar mevel. Mad. An noz-mañ, ez eus kaoz ganeoh da lezel ar Gosker-Vraz gand al lann hag an drez. Me, avad, ne asantin ket e vefe diverket labour ar Vazoed. Eur wech hoaz e kinnigan deoh ma ano mevel, eun ano gwenn-kann ha n'eo ket bet biskoaz war deod an dud. Me n'on netra hebdoh ha c'hwi a gollo peb tra hebbon. Petra zoñjit, God ?

— 81

GOD

Evidon-me eo mad, Jakez. Trugarez deoh.

YANN (*fuloret*)

Malloz ruz ! Ankounac'haad a rit ez on-me ar mestr ? Pezavare e paouezo ar plah-mañ da gaozeal araog he zad ? Eur wech hoaz, Jakez, e respontan nann. Me a ra ar pez a garan gand ar pez a zo din.

JAKEZ

Marteze ho-peus spi da gavoud hoaz eur mab merour evid God ? Poent eo deoh kemer baz ar Boudedeo, Yann an Aotrou, ha mond war glask.

YANN

N'am-eus spi ebed. Divizet am-eus ez aio ar Gosker-Vraz d'an drez ha se a hoarvezo. Peogwir on-neus kollet or brud, koulz eo deom koll ar Gosker da-heul. Echu eo ganin. Groñs.

JAKEZ

Na pegen kaled ho penn ! Hag ar bleñved brasoni atao. N'ana-vezit ket abanon, avad. Araog eur bloaz, ma 'z on mab-kaer er Gosker, am-bo mouget teodou ar henaouerien ha gwasa-ze evid piou bennag a grede teurel eur gomz a-dreuz diwar-benn ar re-mañ. Abenn deg vloaz am-bo ho kouriz m'êr endro d'am dargreiz.

YANN (*hanter-gonezet*)

N'emon ket ma-unan gand ar vrasoni, ma klevan mad. Ha c'hwi n'oh braz nemed gand ho komzou. Med, paour-kêz diaoul, ha pa zimezfeh da verb ar mestr, atao e vezoh ar mevel braz evito. Ha red e vo deoh digas anezo d'ankounac'haad an dra-ze araog ma teuint d'ankounac'haad an darvoud digouezet dre berz Maria. Daou veh war ho tiskoaz. Nann, n'eo ket posubl. Ma roan deoh ma merh, ar Gosker-Vraz n'adkavo ket he stad evid kennebeud ha me a varvo gand ar heuz da veza ma-unan izeleet ma gouenn. Kentoh mond da netra. Ne vo ket lavaret e-neus stouet e gein Yann an Aotrou.

E-pad m'emañ o komz, Maria a zo deut en ti war he fouez, he malizenn a-istribilh ouz he dorn, he mantell war he breh. N'eo ket bet gwelet gand an tri-all.

12

MARIA (*sklêr*)

Kaozeet mad ho-peus, tad. Paket e-neus e begemend diganeoh.

GOD

Maria !

YANN (*mouez sklaset*)

Piou eo ar vaouez-mañ, hag a red an henchou en noz ! Moarvad eur hast a zizurz. Ma 'z eo eur glaskerez-vara, ra vezo aluzennet ha ra yelo da gousked war foenn ar harr-di !

MARIA

Kendalhit da brezeg, Yann an Aotrou. N'on ket deut amañ da geuzi na da hoari ar verb foranez. Med perag e sammfen war ma hein tamall ar pez a zo erruet ! Merh majorez, dilezet am-eus ti ma zad evid mond da glask beva eur vubez onest eleh ma kar din beza. Tra-all ebed ! Hogen, setu m'ez eus bremañ eun den maro hag eun all ne zispego ar varnerien dioutañ nemed evid kas anezañ da di ar re-zod. Nann. Red eo deoh gouzoud n'ez on ket eur plah a zizurz. eur plah d'ober laza pôtrede yaouank evid priz eur zell deuz he daou-lagad. Eun torfed a zo bet greet, hirio, hag an torfetour a zo amañ en on-touez. Jakez Mazo eo e ano.

GOD

Peoh, ha baleit er-mêz ahann ! Petra zeu d'ober ano Jakez Mazo en ho kenou ? Goap ho-peus greet ouz Lan ar Pogam ha ma n'ho-peus ket lakeet ar gontell etre daouarn Loeiz, ablamour deoh eo e-neus skoet mab Lanroz. Ha setu m'emoh deut amañ da deurel n'ouzer peseurt tamall war Jakez evid tenna diganeom an den nemetañ e-neus kalon awalh da gemer e lodenn deuz gwalleuriou ar Gosker-Vraz. Morse n'ez eus bet gwelet nikun ken pennet da zistruja. Krouet oh bet deuz tan an ivern, moarvad.

YANN

Lezit ar vaouez-se da gonta he haoz, God. Ra zisplego ar gudenn penn-da-benn.

JAKEZ

Ya, lezit Maria da gaozeal. Nebeutoh am-bo da lavared araog tenna ma zreid ganin.

MARIA

Pa oan o tostaad deuz an ti-linenn, em-eus klevet gopadeg ha komprenet buan awalh pez a oa c'hoarvezet. Neuze, ez on eet da guzad er foz ablamour ne dalveze ket kaer din en em ziskouez war ar mare. Eul lodenn deuz an dud a oa bodet stank endro da gorr Lan ar Pogam, eul lodenn all a zalhe ar paour-kêz Loeiz, o c'hortoz an archerien. An treñ a zo erruet. harzet hag eet kuit adarre.

Ne ouien ket re petra ober. Eur vunutenn bennag goude, em-eus klevet redég er wenojenn hag ez oh deut war wel en noz, Jakez Mazo, diou gammed pelloh. Sellet ho-peus ouz an arvest dirazoh, ho taouarn war ho tioulez, ha mousc'hoarzet araog tostaad. Neuze eo deut ar gudenn da zireustla evidon. E oan o klask gouzoud hag-heñ e c'hoarieh war-du Lan ar Pogam pe war-du God. Evidoh e kaseh an traou endro, evidoh hoh-unan. E oah o klask teurel ho taouarn war ar Gosker-Vraz. Ne oa ket gwall-ziêz hen ober : da genta, mond a-du gand an eil verh evid poueza an hini hena da vond kuit, o lezel he gwiriou war he lerb. Ha goude, kavoud eun dro bennag evid distrei peb danvez-pried diouz God. Loeiz Kerhor araog ar re-all, ar paour-kêz penn-divalo-ze. Roet ho-peus dezañ da gredi e tehen gand Lan ar Pogam d'an treñ nav eur hag ar warizi he-deus skoulmet an taol. Daoust ha n'emañ ket aze ar wirionez? Pa 'z on deut tre en ti, e oah o terhel komzou eur Zalver, fals-abostol ma 'z oh, oh ober ho koulenn dimezi e-kreiz an trubuilh, o soñjal e oa deut ar mare mad da zastum an eost. Med gand ho taouarn goullo ez eoh kuit, m'hen asur deoh.

YANN

Ha gwir eo, Jakez? Arabad deoh kuzad ouzin an disterra tra.

JAKEZ

Eun doare gwirionez eo, mestr. God he-deus c'hoanteet kas Maria kuit ahann evid dimezi gand Loeiz, pa ne zelle hemañ nemed ouz Maria. Lan a vefe bet dimezet gand Maria ablamour d'he arhant. Maria ne gare na Lan na Loeiz med, gwasoh hoaz, gwaso tra, ne gare ket ar Gosker-Vraz. Setu perag, da genta-penn, ez on eet eneb dezi gand an tri-all. Da houde, Lan ar Pogam a zo maro ablamour ne glaske nemed arhant an argourou. Ra 'z afe da goll kenkoulz hag eñ kemend hini a zo heñvel outañ! Loeiz Kerhor e-neus kollet e benn mad ablamour eo bet gonezet gand follentez an den Samson en Testamant koz, ha tonket e oa dezañ. God he-defe gellet gonid ar maout ablamour e stourme evid ar Gosker-Vraz, med darbet eo bet dezi mond a-dreuz gand he hent peogwir e c'hoantee kaoud Loeiz Kerhor en he gwele. Talvezet ez eo bet da beb hini hervez e venoz. Mad. Evidon-me, sellet am-eus outo o vond d'an daoulamm ruz da geja gand o flanedenn. Eun taol-dorn am-eus roet dezo, ya, eun taol-dorn zoken evid mond a-benn ganti, mevel braz ma 'z on ha boazet da zelvij e vistri, kea.

MARIA

Anzavit dreistoll e felle deoh teurel ho krabanou war ar Gosker-Vraz. O selvij ho mad hoh-unan e oah, êlig Doue !

JAKEZ (*stard*)

Anzav a ran em-eus greet peb tra evid tenna ar Gosker-Vraz digand ar re ne zellezent ket he haoud. Embann a ran frêz penaoz, en ti-mañ hag er barrez-mañ, ne oa nemedon gouest da veza penn-tieg ar Gosker-Vraz goude ar mestr a zo amañ. Awallh ho-peus klevet? Ma 'z on eet re bell ganti, c'hwez an douar a zo da damall, marteze. C'hwez an douar a lard ar mestr hag a zizeh ar mevel, c'hwez an douar a ra c'hoant staota d'an hini zo perhenn warnañ, hervez al lavar koz, med n'eo mad nemed da vadaoui an hini a labour anezañ evid eun all. Ha me a oa badaouet abaoe keid-all amzer! Yann an Aotrou, roit din ma hont, ma 'z in da foeta an henchou, peogwir n'am-bo birviken tamm douar ebed.

MARIA (*krial a ra*)

Eom kuit on-daou, Jakez, pell ahann! Me a gerzo war ho lerb e peb tu ma karo deoh mond. Ho matez e vin.

GOD

Dislonket ho-peus ar wirionez, Maria. N'oh ket distroet amañ da vezekad Jakez, med da glask samma anezañ ganeoh, eur wech muioh. Biskoaz, marteze, n'ho-peus bet menoz da vond kuit evid mad. N'ho-peus ket ehanet da vaga karantez e-keñver ar mevel braz abaoe oh deut en oad da zelled ouz eur pôtr.

MARIA (*trefuet*)

N'ouzon ket, God, n'ouzon netra ken. Awechou, pa valeen war e lerb er parkeier, e pege ar c'hoant ennon da derri dezañ e benn gand ar varr. Hag awechou ez on savet e-kreiz an noz evid mond d'e zihuna d'e gambr a-uz d'ar marchosi. Dirag e zor, avad, en em lakeen da grena hag e teuen endro d'am gwele gand ma horv bero.

JAKEZ (*disant*)

Tavit, ho-tiou. Dizale e adkavoh ar peoh. A zouar em-eus bet naon ha sehed, a vaouez biskoaz. Kas a ran ganin ma naon ha ma zehed. Kontit ma arhant din, mestr, ha buan!

MARIA (*tenna ra eun troñsad bilhejou da deurel war an dôl*)

Emañ aze, hoh arhant ! Dres ar gont a zleer deoh.

YANN

Furchet ho-peus em armel?

MARIA

Furchet am-eus en hoh armel.

YANN

Pardonit, mevel braz. Pell eo bet ma daoulagad o tigeri. Ha dre ma oan dall, ar gwalleur a zo kouezet war an ti-mañ. C'hwi n'oh ket eun den e-giz ar re-all, din e oa hen gouzoud. Heb ger na van, abaoe bloaveziou, ez oh deut da vestr er Gosker-Vraz. Bre-mañ e welan sklêr. O hourhemenn deoh, ouz eur gwel, e senten ouzoh e gwirionez. Spered ma merh Maria a oa dedennet oll war ho tu. Ha marteze hini ma merh God ivez, pa zoñjer mad.

GOD (*trefuet*)

Marteze. O, ma Doue, marteze awalh.

YANN

Hirio, ez oh eet beteg lakaad eun torfed da zigouezoud evid beza mestr e gwir hag ano. Gouzoud a ran, lez-varn an dudachou ne gavo tamall ebed en ho keñver. Hag ouspenn, ken kabluz ha c'hwi ez on-me, ma ranker klask. Ne oa kaoz ganin nemed deuz ma renk, ne zoñjen nemed e brazted ma familh, hag e oah dija mestr war ma familh, hag am-oa kollet dija ma renk en ho kerz. Pardonit!

JAKEZ

Se a zo komzou goufflo.

YANN

Komzou-all a lavarín bremañ hag a vo pouezuz awalh. Goude pez a zo erruet, e ranker divenn dirag an dud ar Gosker-Vraz ha ni oll da heul. Youhet ho-peus din bremañ e oah gouest d'hen ober ha n'em-eus ket bet fiziañs ennoh. Fiziañs am-eus bremañ. Gouest oh d'ober kemend-se ha kalz traou-all muioh hoaz. N'eus amañ ken na mestr na mevel. Rei a ran deoh ar Gosker-Vraz, diouztu, gand unan deuz ma merhed. Dibabit an hini a blij deoh.

JAKEZ (*azeza ra, fromet*)

Ar Gosker-Vraz! An hini a blij din! Mestr, kleved mad a rit petra emoh o lavared?

YANN

N'anvit ket ahanon mestr, hiviziken. Ar mestr eo c'hwi, adaleg ar mare-mañ.

JAKEZ

Digarezit. Setu amañ peget an derzienn ennon. N'ouzon ket pehini kemer. Ar Gosker-Vraz, se a zo an douar dindan an heol, a zo ivez ni or pevar asamblez. P'am-bo dibabet eur verh, e rankim douga kañv d'an eil pe d'eben.

YANN

Kañv a vo douget.

(*Peoh. Diéz dezo*).

MARIA (*war eun taol*)

Kemerit anezañ, God. Re galed eo ar vuhez, ha me ar wanna. Ne hellin ket herzel dirag an deiz. warhoaz.

GOD

Jakez?

JAKEZ

Kemer a ran ahanoh, God. Gwelloh mestrez e vloh er Gosker eged ho c'hoar, d'am meno. Selaouit, koulskoude. Ganin-me ivez, eo bet digouezet huñvreal a garantez evid eur plah, kleved a rit petra lavarán. Dremm Maria 'ni a zave beb tro dirazon.

MARIA

Bennoz deoh, Jakez. Anzavet ho-peus, war an diwez. N'em-eus netra ken da hoantaad en ti-mañ. Bet am-eus ma lodenn deuz ar Gosker-Vraz. Warhoaz vintin, e vo warnoh adarre ho tremm pemdezieg, ne hellit ket kemma. C'hwez an douar eo ezañs ho Paradoz. God en em gavo mad ganeoh. Me ne hellfen ket beza euzuz, dre ma houlenann re. An noz-mañ, an nor a zerro war an amzer dremenet. Klask a rin aozha hebdoh eun amzer da zond evidon. Noz vad.

GOD

Pignat a ran ganeoh, Maria.

MARIA

Gwelloh e kavfen ma 'z afeh da gousked er gambr vihan, kichen an ti-lêz. Homañ eo ma noz diweza er Gosker, ha dispartiet om dija.

GOD

E-giz ma karoh.

JAKEZ

Warhoaz e sternin da eiz eur. Or pevar ez aim da gavoud an
noter. C'hwi a zeuio ivez, Maria.

MARIA (*war derez ar skalier*)
Ya, mestr.

— LIEN —

Kemper, gwengolo-kerzu 1954,
Maisons-Laffitte, meurzh 1959.

OBEROU
PER HELIAS

I. — C'HOARIVA

- **Biskoaz Kemend-all !** Pemp c'hoarzigell. — Embannet gand « **Ar Falz** », 1947.
- **War eun dachenn fobal**, farsadenn, embannet gand « **Ar Falz** », 1955. (Ar farsadenn-mañ, a zo bet engravet war eur bladenn 33 tro e ti Wolf e Kemper, a-unan gand « **Eun Den Divemor** », c'hoarriet gand an oberour ha Per Trepos.)
- **Eun Ano Braz**, darvoud e daou arvest, embannet gand « **Ar Falz** », 1953.
- **Tan ha Ludu**. — Pevar arvest : war liou ar pevar amzer-vloaz : « **Marheg an Nevez-Amzer** »; « **An Douger-Tan** »; « **Maro bihan Tin ar Halvez** »; « **Egile** ». — Embannet e niverenn 1 « **Brud** », 1957.
- **Piou e-neus lazet an hini koz ?** darvoud-polis, embannet e niv. 3 « **Brud** », hag e stumm eul leorig gand « **Ar Falz** », 1958.
- **Eun den maro ha ne goll ket e benn**, farsadenn, embannet e niv. 5 « **Brud** » hag e stumm eul leorig gand « **Ar Falz** », 1958.
- **Mevl ar Gosker**, darvoud, embannet da genta e niv. 8 « **Brud** », 1959.

Diembann :

- **Ar Roue Kado**, pezh-c'hoari e tri devez, tri rag-c'hoari hag eur boked.
- **Planedenn Gralon-Meur**, pevar arvest.
- **Katrina**, darvoud e pevar arvest.
- **An Den a-bell**, pevar arvest.

II. — BARZONIEZ

- Eun tregont barzoneg pe ganaouenn bennag a zo bet embannet, an darn vrasa anezo gand sonerez Jef ar Penven, gand **Ar Falz** (er gelaouenn pe e dastumadennoù kanaouennoù ar Skoliou-Hañv).
- **War varh d'ar maro; Kanevedenn; Er stankenn dreut**, — barzonegou embannet e niv. 2 « **Brud** », 1957.
- **Kanadenn Penn ar Bed**, — 8 barzoneg (bet lakeet dezo eur zonerez gand Jef ar Penven evid Goueliou Meur Kerne 1958), embannet e niv. 7 « **Brud** », 1959.

- **Bed**, — 7 barzoneg, embannet e niv 5 « **Brud** », 1958.

Diembann :

- **O hortoz Antronoz**.
- **Maner Kuz**.

III. — SKRIDOU ALL

- **Mojennou Breiz**, — daou leor gand luhskeudennou euz Joz an Doare
I. **Ar Mor**, embannet gand « **Emgleo Breiz** », 1957.
II. **War drêz ha war veg**, embannet gand « **Emgleo Breiz** », 1959.

- Pennadou e brezoneg e « **Ar Falz** », e « **Brud** », e « **Ar Soner** ».

- **Daouennegad furnez** : « **La Bretagne à Paris** » a voul beb sizun, ar bloaz-mañ, eur pennad kemeret e-touez ar 120 a zo bet displeget e Radio-Kimerh.

Diembann :

- **Troïou Jakez** (45 farsadenn); **Kontadennou ar Ganevedenn** (52) : bet klevet war Radio-Kimerh.
- **Yannigou** (danevellou).
- **Pôtred ar Hornog Ruz** (romant).

IV. — E GALLEG, WAR ZANVEZ BREIZ :

E ti Joz an Doare, Kastellin :

Coiffes de Bretagne; Costumes Bretons; Danses de Bretagne; Légendes de la Mer (2 leor); Hervé Kerivel.

E ti Alpina, Pariz :

Adembannadur nevez leor brudet Anatol Ar Braz : **La Légende de la Mort**, — gand eur rag-studi ha notennou.

E ti Wolf, Kemper :

Eur bladenn 33 t. gand barzonegou e galleg diwar ar skrid brezoneg : « **Le Roi Kado** », « **Maria** », « **Manoir Secret** », « **Herri Saoudua** », — displeget gand Andreo Moriz, sonerez gand Michel Magne.

Kalz euz oberou brezoneg Per Helias a zo bet lakeet e galleg gand an oberour e-unan ha skignet dre ar radio. Beb taol eo bet roet da houzoud e oant bet troet diwar ar brezoneg.

Peziou-c'hoari lakeet e galleg :

Heb menegi ar peziou-c'hoari bet savet e galleg gand Per Helias p'edo studier e Roazon ha bet embannet, darn anezo, e kelaouennou ar studierien, an « **Ostaleriou Yaouankiz** » hag all, setu amañ roll e oberou C'hoariva, bet troet gantañ e galleg hag a zo bet moulet pe lieskrivet :

Embannet e « L'U.F.O.L.E.A. », kelaouenn « Emgleo an Deskadurez » 3, rue Récamier, Pariz :

« **Les Seigneurs de la Mer** » (troidigez halleg « **Eun Ano braz** »);

Embannet gand « Kendalc'h » :

« **L'Autre** », « **Le Visiteur de la nuit des morts** » (troid. **Egile ha Mero bihan Tin ar Halvez**). — Embannet eo bet ivez « **L'Autre** » er gelaouenn « **L'Avant-Scène** », Pariz.

Embannet gand Kuzul Goueliou-Meur Kerne, dindan stumm kaierou lieskrivet :

« **Le Jeu de Grandlon** »; — **Jean des Merveilles**; — « **Le Cavalier du Printemps** »; — « **Le Sorcier de la Saint-Jean** »; — « **Poésie et Vérité de Quimper-Corentin** ».

Lieskrivet gand an U.F.O.L.E.A., Pariz :

« **Le Grand Valet** » (troid. halleg « **Mevel ar Gaskâr** »).

Da veza embannet e 1960 gand Kuzul Goueliou-Meur Kerne :

« **Le Roi Kado** ».

Oberou all : studiadennou a beb seurt en eun niver braz a gelaouennou, m'e-neus kenlabouret P. Helias ganto pe a zo bet renet gantañ, araog ar brezel hag abaoe 1944.

TAOLENN

Arvest kenta.....	13
Eil Arvest.....	53
Oberou Per Helias.....	89

Ti-Moullerez an
"TELEGRAMME"
19 Stread Jean-Macé
BREST

AR FALZ

Niv. I ha 2 - 1960

22^{ved} bloavez

Renerez, merouriez : 6, rue Neptune - Brest

C. C. P. 430-20 Roazon

An niverenn : 4 LN